

studentmagasinet for hf fakultetet
nr. 2 2001 9. årgang

den beste av alle tenkelige verdener

De av dere som har fulgt begivenhetene på høyden i det siste, vil sikkert kjenne til en hendelse som har ristet støvet av en kanskje noe satt engasjementsånd blant oss på høyden. I mars oppnådde husokkupantene på Sydneshaugen anerkjennelse som opprørere. De motsatte seg et system som ikke vil gi studenter et tilstrekkelig boligtilbud.

Hvem var heltene eller skurkene i denne saken? Jeg kunne sikkert ha nevnt opptil flere momenter ved saksforholdet som har vekket undring, men nøyer meg med å stille spørsmålene: Hva var middelet, og målet i denne saken? Hva rettferdiggjør middelet for et eventuelt mål? I hvilke tilfeller kan sivil ulydighet tolereres?

Atrium fremtrer nå i ny drakt, og vi håper våre lesere verdsetter veiskiftet. I denne utgaven legger vi også fokus på et særskilt tema: *utopi*. Begrepet knyttes ofte til menneskets forestilling eller visjon om et bedre og mer rettferdig samfunn. I et globalt perspektiv kan vi peke på et utall regimer som har falt på grunn av undertrykte gruppers reaksjon mot et elitistisk styresett. Dette er et stadig tilbakevendende tema. En dag kommer vi uansett til å oppdage vårt eget ansikt i speilet. Enten du er husokkupant, medlem av et politisk parti, studentorganisasjon eller brenner for andre saker, så er det uansett verdt å ofre en tanke på: Hvilken virkelighet er det du egentlig omgir deg med? Lever du i den beste av alle tenkelige verdener? Hvis ikke; hva slags verden kunne du tenke deg å leve i?

Kim Bredesen, red.

Ansvarlig redaktør
Kim Bredesen
tubak_fantastq@hotmail.com

Redaksjonssekretær
Kari Kolbjørnsen

Økonomiansvarlig
Kim Bredesen

Journalistansvarlig
Anders Kulseng

Journalister
Kari Kolbjørnsen
Siri Stuveseth
Mads L. Holvik
Espen A. Eik
Hilde Skjelfoss
Bente Wollebæk
Sondre Kruuse-Meyer
Jørgensen
Anne-Marthe Blindheim
Gordon Andersen
Roger Oldeide
Marie Hauge Wien
Stian Ådlandsvik
Tonje H. Sørensen
Ragnar Eggesvik
Tore Tomren
Roald Ramsdal

Fotoansvarlig
Kristin Torsteinson

Fotografer
Aud Marit Sofie Wigg
Henrik O. Jensen
Anne-Marthe Blindheim

Illustrasjoner
Bård Henning Kvinen

Layoutansvarlig
Terje Ruud Andersen

Layout
Berit Killingbergtrø Havåg
Roald Ramsdal
Ib Samulski

Forside
Pål Jomås

Frilansere
Egil Olsvik
Jørgen Yri
Christian Watkins
Alex Iversen
Aslak Orre

Takk til
Diego Valle
Christian Watkins

Bjørn Iversen på Høgfjeldt

Atrium kommer ut to ganger i semesteret i et opplag på 3000. Avisen blir gitt ut med støtte fra Kulturstyret og HF-fakultetet. Disse står uten redaksjonelt ansvar.

Atrium holder til på rom nr. 404, Sydneshaugen skole

Redaksjonsmøter torsdager 1800.

Adresse:
Atrium
HF-fakultetet, Sydneshaugen 9, 5007
Bergen

Tlf: 55 58 20 79

epost: atrium@uib.no

Misjonærer - Hellige eller farlige kuer? - Gordon Andersen	6
Den kjærlige volden - eller psykopati satt i system - Egil Olsvik	12
Se på meg! - Alex Iversen	19
Sosialisme - en utopi å virkeliggjøre - Aslak Orre	20
Demokratisk død-Tore Tomren	22
Jakten på det perfekte eple - Espen A. Eik	28
Hollywoodskurken - Mads Holvik	30
Mens vi venter på den perfekte teksten - Tonje H. Sørensen	32
Ribozymatiske rytmer - Stian Alsgård	45
Fear & Loathing in Tromsø - Ragnar Eggesvik	35
Popkiller - Christian Watkins	38
Theatre of Tragedy- Sondre K.-M. Jørgensen	40
Velsmurt nachspiel - Anders Kulseng	43
At lage en film - Roger Oldeide	44

Attac, som en ny global protestbevegelse har vokst ut av Frankrike. Kan den bli like slagkraftig i Norge?

14

Portrettet: Lise Myhre
- er hun, Nemis mor, en myte eller en vanlig dødelig? Vi satset alt på et kort. Vi traff henne over en eplecider.

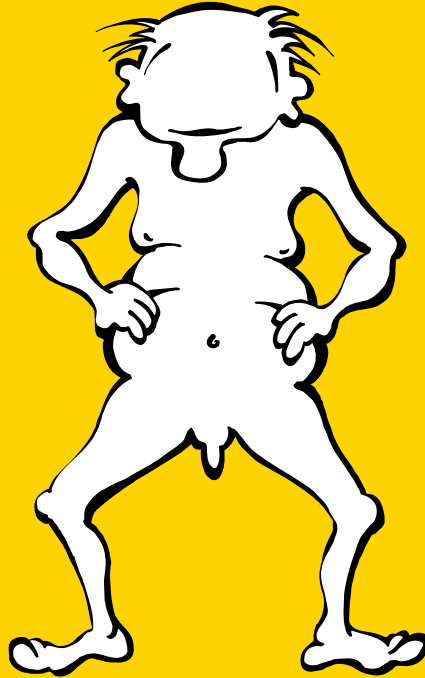
24

Star Trek
en imaginær flørt, eller et kikkehull inn i menneskehetenes neste steg...

26

AT 20 YOU SEE THE
OPPORTUNITIES

AT 33 YOU SEE THE
LIMITATIONS

Flypass i Europa

Bergen - Oslo - Warsawa - Barcelona - Paris - Oslo - Bergen kr **4.264,-**
Bergen - Amsterdam - Roma - Praha - Oslo - Bergen kr **3.652,-**

Go before it's too late*

*The KILROY ticket. For young people under 26 and students under 33 only.

www.kilroytravels.com

Oslo: Nedre Slottsgt. 23
Blindern
Bergen: Vaskerelven 16
Stavanger: Breigata 11

Trondheim: Jomfrugata 1
NTNU, Gloschaugen
Tromsø: Strandgt. 36
Kristiansand: Tollbodgata 15

Call Center: 026 33

KILROY
travels

ryk og reis!

Bikkjene drikker gjørme i gatene, bussene fosser fram som isbrytere, pyttene tines tilstrekkelig til at vi kan plumpe gjennom dem og gamle damer forgifter duene i parken med råttent brød.

Det er vår i Trondheim.

Og sommeren er fortsatt lysår unna.

For oss som befinner oss på den nordlige delen av den nordlige halvkule, vel å merke. Det er det nemlig ikke alle som gjør. For nordmenn blir tydeligvis aldri lei av å reise. Det nye er imidlertid at i tillegg til å reise, så er vi nå plutselig også blitt en nasjon av freelance-skribenter. Så der vi tidligere nøyde oss med et foto av en sandstrand med bilde av en halvnaken dame, eller en antikk mursteinsruin (for de kulturelt bevisste), påtrykt noen linjer med "jeg har det knall, vi sees sikkert før du får dette kortet, blablabla og ha det bra", der har e-mail revolusjonen sørget for at vi nå får vite alt. Og tastediarréen er like akutt som den er smittsom.

Mailkassa mi flyter over av Hunter S. Thompson-inspirerte reisebrev fra backpackende venner og perifere bekjente på rundtur mellom internett-kaféene i Exotica. Jeg får minst fire om dagen, sendt direkte til meg. Til meg og alle andre på Reisende Macs mailingliste:

"Hei alle sammen!...Sola steiker, strendene kaller, vi har akkurat pakket håndklærne og funnet fram til en passende pub å starte dagen på... tenker på dere der oppe i vinterNorge... savner brunosten, men har det egentlig ikke så værst!!!-:))!!!...i går var jeg på en heeelt utrooooolig vakker..." Og så er de i gang...

Utropstegnene florerer, superlativene overøser hverandre med komplimenter, og den latente forfatteren fomler seg fram mellom linjene. Utdrag i fra lokale turistkontorers samlede verker, ispedd akademisk nonchalant verdensvanthet og en god porsjon eksotisk fyllesjuka. Dette smøres sammen til endeløse utgreiinger om byer jeg aldri har vært

i, navn jeg aldri har hørt og mennesker jeg aldri har møtt. Sjelfulle beskrivelser av Den Norske Students møte med Det Store Fremmede, navnet på alle de hyggelige guidene, som jobber så utrolig billig, og som kan så mange festlige og spennende historier, detaljerte skisseringer av det lokale ølets fortreffelighet, ispedd den obligatoriske dosen kritisk selvransakelse på (student-)Nasjonen Norges vegne: "...jeg tenker av og til på hvor heldige vi faktisk er hjemme i Norge... det er nesten flaut å tenke på at vi klager på studielånsrente og stipendandel...det er ikke alle som får lov til å gå på skole...Mario, en kjempetriverlig skopussergutt jeg snakket med... mora hans forsørger ti unger som bor på ti kvadrat med ti rotter og alle ti døtrene må prostituere seg for å skaffe penger til ti udugelige fedre som de siste ti årene har levd på ti kroner året...ti kroner ÅRET...tenk på det. Det setter livene våre der hjemme i perspektiv..."

Javisst. Det er ikke spesielt krevende å ha "perspektiv" når du har lomma full av lånte ståler,

framleid kåk i en middels norsk by, og returbilletten trygt plassert i hotellsafan når de rømmer ut i virkelighets-bushen. Som jeg ser det er de først og fremst saueskjenderyngel med universitetspapirer. Halvstuderte bønder i fra nord på luksusferie i sør. Med en pinlig korrekt avsky for alle "turistene". Selvsagt. Snart går det charterfly til Chiapas, men de unge Hemingwayene tviholder på sin rett til å oppdage hele verden for første gang. Og til å fortelle oss andre om det.

Er jeg misunnelig? Visst pokker. Tar jeg feil? Ikke faen.

Neste gang dere reiser: Send et kort i stedet.

Frossen hilsen,
Jørgen Yri

misjonærer - hellige eller farlige kuer?

I Norge har vi en tendens til ikke å like folk med sterke meninger. De blir ofte oppfattet som ekstremt fanatiske og ensprede. Dersom de er misjonærer er de kulturimperialister, og farlige. Det kan en lang historie bevitne.

tekst: Gordon Andersen.

foto: Aud Marit Sofie Wigg

Da Torstein Hjøllum fra Samfunnsvitenskaplig fakultet møtte Nepal-misjonæren Trond Berg til debatt på kvarteret for noen uker siden uttalte han at misjonærer er Norges hellige kyr.

- *Hellige og overbeviste mennesker er farlige*, påpekte han. Spesielt om det er mange av dem på et sted.

Mange av de som hadde møtt frem på Kvarteret til misjonsdebatten var kommet for å få bekreftet sine holdninger til misjonærer som kyniske kulturimperialister. Og i grunnen er det ikke så rart, for deler av misjonshistorien er blodig og full av undertrykkelse. I debatter om misjon er det umulig å ikke komme inn på disse mørke sidene. Likeså misjonens prosjekt som nesten alltid er å utføre handlinger i fattige områder. Det blir argumentert at misjonærer fra vestlige land benytter seg av en befolknings bunnløse fattigdom for å snike seg inn med et budskap.

Er din Gud bedre?

Spørsmålet mange stiller til ivrige misjonærer er: *Hva er det med den kristne Gud som er så mye bedre enn alle andre guder?* Vestlig, sekulær tankegang har basis i en relativistisk forståelse av sannhetsbegrepet, og vi har ofte problemer med å svelge ytringer fra mennesker som mener de har funnet sannheten og som attpåtil skal bre den ut.

Ytringsfrihet

Spørsmålet om misjon impliserer en diskusjon om kulturimperialisme, og den må tas. Man slip-

per ikke unna. Men det er også andre sentrale spørsmål som reiser seg og som kan være like viktige å ha et bevisst forhold til. Retten til å ytre noe, mene noe og arbeide målrettet for noe er grunnleggende rettigheter som nedfelt i både kristen og sekulærhumanistisk sammenheng.

Human-etisk forbund

Et konkret eksempel på hvor sterkt denne retten står, er nå nylig da Human-etisk forbund gikk sterkt til angrep på undervisningsminister Trond Giske fordi han ville stenge en kristen skole på grunn av noe han kalte ekstrem kristendom.

”FOR MANGE KRISTNE ER DET EN SKANDALE AT COCA-COLA-LOGOEN ER MER KJENT I VERDEN ENN NAVNET JESUS”

Forbundet kritiserte Giske for å regulere retten til å organisere og praktisere sin egen tro. Støtten fra forbundet var uventet og ble sensasjonsvinklet i kristen presse: ”Human-etisk forbund i bønn for kristen skole”

Human-etisk forbund engasjerte seg også i Trond Berg-saken med ytringsfriheten som grunnpilar. Også Amnesty International var interessert i Berg, og ville lansere ham som samvittighetsfange. Her var det imidlertid diskusjon og ingenting ble konkretisert før Berg var en fri mann.

Skalkeskjul

Ytringsfriheten er klar, men det er flere spørsmål som må stilles. Er ytringsfriheten bare et

skalkeskjul for religionens vesen som har en tendens til, når den har fått innflytelse, å kneble og undertrykke friheten til mennesker? Hvor langt kan man gå i sine religiøse ytringer? Torstein Hjøllum stilte disse spørsmålene i sitt innlegg på Kvarteret. Han sa at det er merkelig at kristendommen, som er så imperialistisk og totalitær, utnytter ytringsretten for i neste omgang å overse den..

Ny strategi for misjonen

Kristendommens totalitære og erobrende natur er forståelig med bakgrunn i misjonsbefalingen.

Den er ikke et forslag de kristne kan ta opp til vurdering. Det er en marsjordre. En befaling. For mange kristne er det en skandale at Coca-Cola-logoen er mer kjent i verden enn navnet Jesus. Og det akter de å gjøre noe med. Mange kristne misjonsorganisasjoner i Norge er opptatt av bibelverset i Lukasevangeliet som sier at endens tid kommer når alle mennesker har hørt budskapet om Jesus. Dette motiverer til å fremskynde ”Herrens komme”, noe som blant annet grunnleggeren av misjonsorganisasjonen Troens Bevis, Aril Edvardsen, har holdt mang en tale om.

Antiimperialisme

Misjonsorganisasjonen han driver i Kvinesdal

- JEG HATER RELIGION,
MEN TROR PÅ OMVEN-
DELSESKRISTENDOM.

har alltid vært litt foran når det gjelder misjon. På midten av sekstitallet byttet de ut den klassiske misjonæren med innfødte misjonærer. Dette høstet storm fra det etablerte Misjons-Norge som mente at de innfødte ville drive hele forkynnelsen på avveie. Faktisk var denne satsningen på de innfødte et ledd i en antiimperialistisk strategi. Hvem formidler budskapet best til sitt eget folk? Jo, folket selv. I dag er satsningen på innfødte misjonærer anerkjent og vel brukt blant misjonsorganisasjonene i Norge. Faktisk er den klassiske misjonæren som du lærte "kumbajah" av på skolen og som viste deg lysbilder fra Madagaskar en utdøende rase.

Satelittmisjon

Misjonen har for lengst tatt i bruk moderne metoder, og når stadig lengre ut. Der man før måtte kutte seg gjennom jungelen for å komme frem er det i dag et TV som surrer og går 24 timer i døgnet. Nevnte misjonsorganisasjon i Kvinesdal har kjøpt seg inn på en satellitt som har potensial til å nå nitti millioner mennesker i den muslimske verden. Dette har vist seg å være et effektivt evangeliseringsvektøy, og man pøser på med undervisningsmateriale til de som melder sin interesse.

Norsk Jesus?

Er dette Propaganda? Ja, utvilsomt. Kulturimperialisme? Hmmm. Er Jesus norsk? Er han europeer? Er han amerikansk? Utgangspunktet for de norske organisasjonene sin forkynnelse er en tro på at det en bestemt dag i historien hang

en mann på et kors med all verdens elendighet over seg. Han døde og stod opp. Essensen i budskapet er ikke særpreget vestlig eller norsk. "Norsk kristendom" er i grunnen ganske uinteressant i verdenssammenheng. Norsk kristendom handler karikert om hvorvidt homofile og kvinner kan være prester, og dette er en debatt som er totalt uinteressant sett i lys av målsettingen om at alle skal få høre de gode nyhetene.

Vanskelige uttalelser?

Aril Edvarden uttaler i forbindelse med den ovennevnte problematikken at det er kristendommen folk ikke tåler. Jesus har de et mer avslappet forhold til.

Denne uttalelsen kan forklare den finurlige uttalelsen Berg lanserte på Kvarteret som fikk deler av publikum til å se rødt.

- Jeg hater religion, og jeg tror ikke på religioner. Kristendommen er ingen religion, men forhold til en levende person. Jeg tror på omvendelsekristendom.

Slike meninger er gresk i ørene på en student. Berg prøvde å forklare seg, men løpet var allerede kjørt. Som jeg skrev innledningsvis. I Norge liker vi ikke folk som mener noe veldig sterkt. Da hjelper det ikke om Berg kun var på besøk hos innfødte kristne for å holde bibeltimer. Han er allerede stemplet som en farlig uvitende kulturimperialistisk misjonær uten evne til å reflektere. Hvem sitt problem er det?

- MISJONEN HAR
BANET VEI FOR
KULTURIMPERI-
ALISTISKE HOLD-
NINGER.

alternativ religiøsitet, fortid og tradisjon

Av Torunn Selberg, professor ved Seksjon for kulturvitenskap

De tema en kulturforsker med bakgrunn i folkloristikk interesserer seg for kan av og til bli sett på med en viss undring, og til og med skepsis. Jeg har selv opplevd at et intervju med meg i Bergens Tidende om temaet ny-religiøsitet fikk overskriften *Tar overtro på alvor*. I denne overskriften ligger innbakt en holdning som mange har til tema som inkluderes i våre fag; kan dette være noe å studere? Våre studieobjekt handler ofte om det trivielle, det som inngår i folks hverdagsliv, og det kan være vanskelig å forstå at det er verdt forskningstid og -ressurser.

Som kulturforskere ønsker vi å synliggjøre det meningsfulle i det tilsynelatende betydningsløse – og med det fremvise kulturell variasjon i fortid og fremtid. Vi ønsker å la et mangfold av røster, komme til orde for å nyansere allmenne "sannheter". Spørsmål som stilles i prosjekter jeg selv er involvert i er: *Er det en entydig sannhet at vårt samfunn er sekularisert, at tradisjoner har mistet sin betydning, eller at vår verden er preget av ensidige globaliseringsprosesser?* Selvsagt er disse prosesser sterke og preger mange av samfunnets institusjoner, men er der også andre "alternative" prosesser på gang, prosesser som vi kan lese ut av mindre åpenbare uttrykk og som artikuleres av stemmer som ikke er så tydelige?

For få dager siden ble den såkalte Alternativmessen arrangert for femte gang i Bergen, et gigantisk supermarked av åndelige tilbud – et sted som tilbyr tilfredsstillelse av utallige behov, og kunnskaper om de mest forskjellige ting. Man kan lære om sjamanisme, om kinesiske metoder for å styrke kropp og sjel, om fargenes betydning for ditt privatliv, for jobb og karriere, eller hvordan innrede hjemmet ditt slik at det både fremmer kjærlighetsliv og karriere. Du kan bli spådd, du kan bli massert, du kan bli avslørt gjennom din aura, du kan få styrket din sjel. Det er en salg blanding av børs og katedral, det er et religiøst marked, og som sådan en konkretisering av den

markeds plass som alternativ religiøsitet eller New Age ofte omtales som.

Alternativmessen kan sees som en aktualisering av en økende interesse for det åndelige og religiøse i vår tid, den fremviser det jeg vil kalle moderne folkelig religiøsitet. Og vi kan stille spørsmålet om den representerer en tendens som "motbeviser" ideen om modernisering og sekularisering som to sider av samme sak. I et forskningssamarbeide mellom religionsvitere og folklorister (Bente Alver, Ingvild Gilhus og Lisbeth Mikaelsson i tillegg til meg selv) stilte vi nettopp et slikt spørsmål. Vi kalte prosjektet *"Myte, magi og mirakel i møte med det moderne"*, og det var nettopp forholdet mellom ideen om sekularisering konfrontert med de mangfoldige nye religiøse bevegelser som ble diskutert her. Prosjektet var i en periode over tre år støttet av NFR, og resulterte i en bok ved samme navn (Pax 1999), hvor moderne folkelig religiøsitet og dens ulike mangfoldige uttrykk ble analysert. Innenfor dette feltet kommer stemmer til orde som forteller om en religiøsitet og åndelighet som har et annet innhold og en annen farge enn den vi finner representert i den institusjonaliserte kristendommen. Prosjektet fortsetter fremdeles i form av blant annet seminarvirksomhet, og også som en

Og spennende for en kulturforsker med bakgrunn i folkloristikk, er det å lese hvordan *tradisjon*, det *urgamle*, og det *mytiske* spiller så stor rolle i det som omtales som *nyreligiøsitet* eller *New Age*, og som for mange nettopp representerer et brudd både med det som er gammelt og med religiøse tradisjoner. I omtalen av for eksempel boken *Sjaman, Healer, Vismann* heter det at *Sjamanens urgamle viten er tilgjengelig for deg!* Og at boken presenterer en energimedisin som Inka-sjamanene har praktisert i mer enn fem tusen år. Andre bøker blir markedsført som *Myter, kunst og levende symboler fra urgamle kulturer*, og visse typer musikk er bra fordi den inneholder *urgamle, lokkende toner*

Det dette lille eksemplet viser er den interesse for fortid og tradisjoner som eksisterer i vår tid, og som får sin spesielle utforming innenfor *nyreligiøsiteten*. I den sammenhengen har det "urgamle" verdi fordi det inneholder en visdom som overstiger vår egen tids, og er derfor verdt å lytte til. Men ideer om fortid og tradisjon er viktig og blir anvendt i så mange sammenhenger i vår tid, og da med et positivt fortegn. Nå er det en alminnelig oppfatning i dagens samfunn at historie er viktig. Historie legitimerer rettigheter og begrunner krav av både kulturell og politisk art.

Det er en salg blanding av børs og katedral, det er et religiøst marked [...]

fordypningsmodul innenfor begge fag.

På alternativmessen markedsføres produkter, terapier og kurs. Det er interessant å lese de måter man argumenterer for de ulike åndelige retningers betydning. "Ny" er ikke nødvendigvis en egenskap som gir religiøsitet et kvalitetsstempel. Religion skal helst være gammel, religiøse uttrykk skal være en integrert del av en tradisjon.

Men fortidsinteressen er også blitt en "folkesport", som gir seg mange ulike uttrykk. Lokale festivaler, bygdetun, historiske spel, pilegrimsvandring; alt dette florerer og øker i intensitet år for år. Denne folkelige interesse for, og fortolkning av historien kan bli møtt med skepsis av historikere, fordi disse fortolkningene ikke gir et riktig bilde av fortiden.

Men hva er et riktig bilde av fortiden? Hvem har rett til å definere den? Fra vårt synspunkt er det interessant å undersøke historiebevissthet og -produksjon som kulturfenomen på bred basis. Vi ser på den totale historieproduksjonen i et samfunn som et kor med mange stemmer. Det er også viktig å stille spørsmålet om hvordan fortiden blir oppfattet og brukt, hvordan den trekkes inn i levende menneskers forståelse av seg selv og verden. Hvordan den anvendes for å gi det nære og lokale betydning. I mange av disse historiske "rekonstruksjoner" som finner sted, er dyrkningen av lokalt særpreg en vesentlig bestanddel.

Et nordisk prosjekt jeg deltar i har dette som tema, prosjektets tittel er *Tradisjonalisering. Folkelige konstruksjoner av fortiden*. Med tradisjonalisering tenker vi på de ulike måter nåtidens mennesker gir betydning til utvalgte sider av sin egen samtid ved å knytte disse sammen med utvalgte deler av fortiden, eller utvalgte fortider. Man skaper tradisjon, og dermed betydning, og særlig er det interessant hvordan det skapes betydning

til det lokale i denne prosessen. Lokale fortider og tradisjoner blir brukt i lokaliseringprosesser, hvor det viktige blir å fremheve særegenhet. Det kan sies å representere globaliseringsprosessens andre side – omtalt som lokalisering - og er tema for et prosjekt ved Seksjon for Kulturvitenskap ved IKK: *Annerledeslandet. Stedets identitet og ulikhetens kultur*, med støtte fra NFR. Det overordnede spørsmål er å undersøke det paradoksale i at globaliseringen fører til at kulturen demokratiseres og folkeligjøres, hvordan lokale verdier og fortellinger utfordrer det globale og hvordan regional identitet utfordrer en nasjonal retorikk. Tema for prosjektet er hvordan fortid, tradisjon og kulturarv mobiliseres i lokaliseringprosesser. "Sted" og "region" blir fokusert både empirisk og teoretisk, og plassene som er utgangspunkt for undersøkelsen er knyttet til *regionen* Vestlandet. Men temaet må også undersøkes komparativt og strekker seg også over havet mot Nordsjøen, og mot Midtøsten hvor kulturarvens politiske mobilisering er ganske annerledes og

mer eksplisitt enn i den nordiske sammenhengen.

Nyreligiøsitet, lokale festivaler og historiske spel er kulturuttrykk som kan synes trivielle og uten særlig betydning. Men de kan også oppfattes som uttrykk som stiller spørsmål og vektlegger alternative sannheter og er således med på å fremvise et kulturelt mangfold som vi som kulturforskere mener det er viktig å synliggjøre.

forskerstafett

Atrium ynskjer å presentere noko av det faglege arbeidet som blir gjort rundt om på HF-institutta. I denne utgåva har Torunn Selberg stafettpinnen, ho er professor i folkloristikk ved Institutt for kulturstudiar og kulturhistorie. I neste utgåve går pinnen vidare til fyrsteamanuensis Sigrid Lien, som held til ved det same instituttet.

Melvær

NORLI

hf- info

Valfri forprøve

I februar i år blei det oppnemnt eit utval som skulle vurdere forprøva i språkvitskap. Utvalet har no kome med eit framlegg om at forprøva bør inngå som valfri del av fyrstesemesterstudiet , og at dei språkfaga som ynskjer det kan definere forprøva som anbefalt startgrunnlag. Det bør heller ikkje gjevast tilbod om intensivkurs.

Gruppa meiner også at ein bør kutte i pensum og heller konsentrere seg om kjerneområde som morfologi og syntaks. Undervisinga bør gå føre seg i grupper på 25, og for å auke aktiviteten på seminarane bør studentane i følgje utvalet skrive obligatoriske oppgåver.

Dei sluttar med at forprøva bør evaluerast jamt.

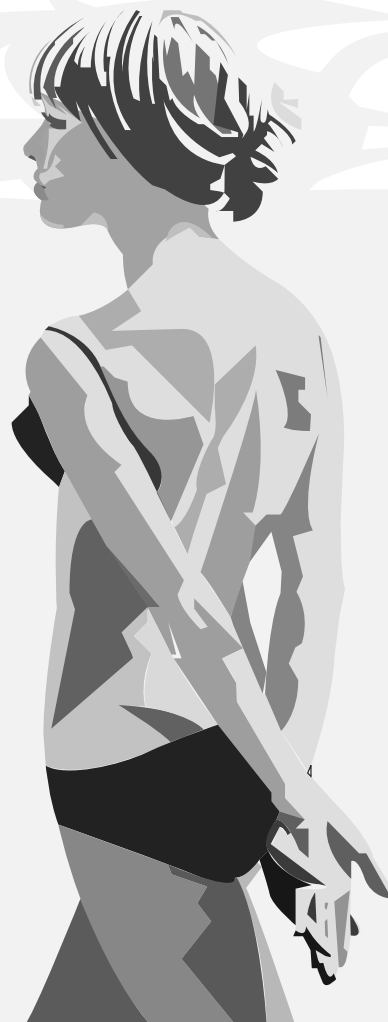
Informasjon fra EDB-seksjonen

EDB-seksjonen v/HF har ansvar for drift av fakultetets PC-stuer og for brukerstøtte til studenter. Du finner oss i 2. etg. i HF-bygget, på toppen av trappa som går opp ved personalkantinen. Ekspedisjonen er åpen daglig kl. 11-12 for utdeling av nøkkelkort m.v.

Oppdatert informasjon om IT-tilbudet til fakultetets studenter finner du på

<http://www.hf.uib.no/i/edb/studtilb/>.

Vi anbefaler alle å ta en titt på disse sidene! (Før du har fått tilgang til PC-stuene, kan du bruke de tre 'surfemaskinene' ved Infosenteret eller den ene ved EDB-seksjonens ekspedisjon til å lese nettsider.)

fadderuken 2001

f
u
k
e
n

Fadderbarn søker FADDERE til betingelsesløs hengivenhet.

hf
su

Kontakt Marte på tlf. 95206681,
e-post martealm@hotmail.com,
eller Linn på tlf. 47240700,
e-post Linnxxxx@hotmail.com

den kjærlige vold – eller psykopati satt i system

av Egil H. Olsvik, hovedfagsstudent i filosofi og profesjonsstudent i psykologi.

Visdomsordet sier at veien til helvete er brolagt med gode intensjoner. Hva kan dette tenkes å bety mer konkret? Et hint kan for eksempel være Charlie Chaplins diktatorskikkelse som blir knust i det gigantiske urverket. Men hvorfor blir drømmen om det perfekte samfunn, slik historien så ofte har vist, så lett til et mareritt? I forsøket på å gi et forslag til svar på dette vanskelige spørsmålet, kan man velge å gå inn på noen (filosofiske) problemer knyttet til selve utopi-begrepet, for deretter å vise hvorfor og hvordan *u*-topien, hvis den forsøkes realisert, så lett blir til det motsatte; nemlig en *dys*-topi, slik for eksempel utviklingen fra Marxs drøm om et rettferdighetsrike til Stalins navnløse helvete bærer sitt grusomme vitnesbyrd om. Jeg påstår at det er to hovedgrunner til at den kommunistiske drømmen måtte ende i et mareritt. For det første var den totalt i utakt med virkeligheten. For det andre at de som propaganderte den sterkest, også var det – enten de visste det eller ikke.

Utopia: - "stedet som ikke er"

Det første først. Betegnelsen 'utopi' betyr "stedet som ikke finnes" (fra gresk: *ou* – "ikke" og *topos* – "plass, sted"). Utopien kan være resultat av både bevisste og ubevisste abstraksjoner, gjerne i form av idealtypiske konstruksjoner av et samfunn hvor en eller flere faktorer fra den virkelige verden (slik som 'arbeiderfelleskapet') er ført ut i sine ytterste konsekvenser. Men dette er gjort uten at man faktisk hverken kan vite noe om hvordan dette samfunnet skal kunne virkeliggjøres eller endog arte seg. I kraft av denne ideale karakteren får de utopiske forestillingene gjerne noe statisk over seg, som om historien skulle være opphevet, og dermed blir de i prinsippet urealiserbare og dermed reelt sett absurde.

Historisme og skjebnetro

Fremtiden, eller det som ikke har skjedd, er for en stor del aspekter av en spesiell verdensanskuelse. En underliggende faktor i anskuelser av det fremtidige blir således en projisering av det nåtidige inn i fremtiden, det vil si historisme i

sterkere eller svakere grad. Man tenker seg da at det finnes bestemte lover som dirigerer den historiske utviklingen (slik som 'dialektisk materialisme') og at disse lovene kan benyttes til å danne et klart bilde av fremtiden. En følge av slik historisme, kan være at menneskelige valg og praksiser blir tolket som epifenomener (slik som røyken over en fabrikk), eller mekaniske virkninger av "den historiske prosess" som verdensanskuelsen antar. Slik blir tanken om historisk determinisme, eller om man vil; skjebnetroen til "proletariatets diktatur er historiens mål!".

Fremmedgjøring og "perifer bevissthet"

Hvis man videre tenker seg at individers personlighet består av en grunnkomponent og en sosial komponent (rolle), kan det på grunnlag av dette tenkes at det kan oppstå en verdimelessig spenning ut fra en idé om hvordan samfunnet *bør* være, i forhold til hvordan det *er*. Hvis den sosiale personligheten oppleves som tvangsmessig og ute av synkronitet med grunnpersonligheten (fremmedgjøring), kan det oppstå en følelsesmessig konflikt som kan få påtagelige praktiske konsekvenser. Rent kunnskapsteoretisk er selve tidsbegrepet uhyre komplisert, men på et sosialt nivå kan det enkelt sett sies å ha to hoveddimensjoner; A): en "romlig" – altså tidens "bredde". Spørsmålet blir således om fremtiden skal gjelde for *alle* nåværende sosiale systemer, eller bare noen få *utvalgte* (for eksempel "proletariatet?"): en "intensitetsdimensjon" – hvor "sterkt" fremtidens nødvendighet oppleves (revolusjon nå!). På grunnlag av dette kan man skille mellom henholdsvis "presentistiske" og "perifere" personligheter, hvor de første tenderer mot å ha konservative, de siste; revolusjonære og reaksjonære trekk.

Propaganda på vegne av de få

Forestillingene om fremtiden bygges opp fra erfaringer i kombinasjon med forestillinger og ønsker, og har både kvantitative og kvalitative komponenter. Herunder tenkes sosiale strukturer og praksiser som individene deler på et sosialt

og sosial-psykologisk nivå. Og, når historisme kobles opp mot et bestemt politisk program, kan dette lett lede frem til en rettferdiggjøring av en smal og sterk futurisme som blir propagandert av enkeltmennesker eller/og små samfunnsgrupper på vegne av hele kulturen, slik for eksempel den kommunistiske revolusjonsvisjonen var et klart resultat av – hvor målet helliger midlet, og hvor midlene måles ut fra ikke-etiske prinsipper. Sânt blir det lett bråk av, og veien til "permanent revolusjon" er ikke lang.

"Å knekke noen egg"

Lenin snakket gjerne om hvor viktig det var "å knekke noen egg". I virkeligheten betydde dette å knuse veldig mange hodeskaller, å drepe alle som stod i veien for utopias komme, å pine folk til taushet. Slik vold kan vurderes *enten* på grunn av målenes eller midlenes moralitet, her var det klart det første som var gjeldende. Og siden det var voldshandlingenes *mål* som vekket dem, ble volden rasjonalisert og redusert til *kommunikasjon*. Alle vet at tonefallet i en talt ytring kan endre dets mening fullstendig, så hva varr det den sa? Ordet 'terror' kommer fra det latinske 'terrere' og betyr "å skremme". Ved å effektivt nedkjempe enhver antydning til innvending, til "kontrarevolusjon", begynte snart Sovjet-partiet (sic!) å skyve gevinsten (den rene kommunistiske stat) foran seg. Det mente å ha moralsk forrang – uansett, fordi det så seg selv som selve fremtidens talerør. – *Som selve det stedet* hvor "Sannheten" ville åpenbare seg, før historien selv bestemte seg for å offentliggjøre sine resultater.

Den kjærlige vold

Når drømmen om det perfekte samfunnet blir så sterk at ønsket om dens realisering oppleves som nærmest å tvinge seg frem, kan det gjøres forsøk på å manipulere politiske innstillinger ved å overvinne motstand både på en psykologisk og en symbolsk måte, for eksempel ved å la mennesker henrettes i "anti-kapitalismens navn". Selv om *ende-målet* ved slike visjonære aksjoner kan være *prinsipielt* godt, blir resultatet ofte verre i

faktisk konsekvens enn den situasjonen den er ment å bekjempe. Som en følge av dette kan man jo tenke seg fremveksten av *perverse situasjoner* der vold blir å anse som et instrument for ikke-vold – en *kjærlig vold* – slik som når en far tukter sine barn med bibelen i kjærlighetens navn. Psykopati! Selv om Marxs romantiske drømmerier prinsipielt sett nok hadde en del godt i seg, strakk de seg ikke særlig ut mot tiden *etter revolusjonen*. ”Hva må gjøres?”, spurte Lenin da. Hans valg falt på en *hensikts-messig* voldsbruk for å vinne (politisk) makt.

Den paranoide elite

Men dermed virket den i *utgangspunktet gode tanken bak* omveltningen direkte kontra-produktivt for utopiens realisering. Ved å fremtvinge statlig undertrykkelse i sterkere og sterkere grad, øker åpenbart risikoen for flere og større hevnaksjoner. Og dermed kan den situasjon oppstå at *at den stadig mer paranoide eliteklassen* stadig måå gjenta, og styrke volden for hver gang. Slik får man vedvarende terrorkampanjer, *permanent revolusjon*; f.eks. gjennom KGB's virksomhet. Målet var en total demoralisering av ”fienden”. Svekkning av dissidentenes motstandsvilje gjennom trusler om uhyrlighet i form av nedverdiggelse, fengsling eller tortur. Bare slik kunne partiets verdier totaliseres og dogmefestes en gang for alle. Men en slik voldsspiral vil bare svekke samfunnets totale og grunnleggende infrastruktur enten ved å vekke sosial apati eller ved at inter-

nasjonale politiske og økonomiske utvekslinger ryddes av veien. Eventuelle mostandere vil da forsvinne på grunn av den sterke frykten for vold.

Psykopati satt i system

Revolusjonens taktiske suksess avhenger slik sett av den organisatoriske styrken hos fraksjonen som har gjennomført den. Selv om voldsbruken, eller terroren, skulle vise seg effektiv på kort sikt, ved omstyrtningen av et regime ved for eksempel regiside og/eller multiside handlinger (drap av politiske overhoder og/eller folkemord), vil fraksjonen måtte ha evnen til å bygge opp en solid og stabil konstitusjonell struktur i etterkant. Hvis dette ikke lykkes, står fraksjonen i fare for å svekkes når det gjelder offentlig legitimitet, da den står i fare for å fremme særinteresser som ikke vekker særlig sympati hos det brede lag i en befolkning. Uten offentlig legitimitet kan ikke organisasjonen overleve, slik tilfellet var etter Moskva-prossene i 1936-38. Drømmen hadde blitt et mareritt, utopien hadde blitt en dystopi. Psykopatiet hadde blitt satt i system.

Når marerittet tar slutt

Først med ordene *perestroika* og *glasnost* begynte russerne endelig å gli ut av marerittet. Svette og redde kunne de endelig glippe med søvndrukne øyne og plire engstelig – men håpefullt mot en verden – en grå verden, ja, - men dog en reell sådan. En verden som faktisk ble erkjent

å være her-værende. Misforstå ikke; ingen sier at det er feil å drømme. Nei, det er ikke feil å drømme – tvert i mot – det er bare det at alt har sin grense. Dessuten er det jo et særtrekk ved drømmen at den *ikke lar seg forutsi*. Noen vil kanskje si at den *konstante* drømmen er galskap, sinnssykdom, dyp irrasjonalitet. Kanskje det. Men drømmen *kan* også være deilig selv om den ofte er voldelig, aggressiv, råå og dyrisk; dessuten er den selve gåten, eventyret.

Sluttord

I følge den tyske filosofen Heidegger er historien selv *prinsipielt eventyrlig*. Hva mener han med det? Kanskje noe slikt: ordet ’eventyr’ stammer fra det latinske ’adventura’ – vårt ord ”eventyr” – som betyr ”hendelse”. Roten i den latinske formen er ’advent’ som også betyr ”ankomst”. Historien er altså en *ankommende hendelse*, noe som ikke har skjedd! Det historiske, eller om man nå vil; det eventyrlige *gjenstår*, alltid, for oss alle! Og i dette ligger nok også begravet den tause anelsen om *ens egen og de andres for all tid uavsluttede* biografi – det vil si; lindringen...

ny global protestbevegelse

Målet om å demokratisere verdensøkonomien samler alt fra proteksjonistiske bønder til sosialdemokrater. Den populære bevegelsen Attac er ikke lenger bare et fransk prosjekt, men får fotfeste i stadig flere land. Nå står Norge for tur.

tekst og foto: Roald Ramsdal

Desember 1997 gikk den franske avisen Le Monde diplomatique ut på lederplass med hard kritikk av det internasjonale økonomiske systemet, og oppfordret til å avvæpne markedet. Lederen avsluttet med et forslag om å starte en verdensomspennende organisasjon for innføring av såkalt Tobinskatt på valutatransaksjoner. Året etter ble Attac dannet i Frankrike. Oversatt fra fransk betyr Attac noe sånt som "foreningen for skattlegging av finansielle transaksjoner til hjelp for borgerne".

Mot globalisering?

Er Attac motstandere av globalisering? Bevegelsen er en bred paraply som samler både proteksjonister og frihandelsforkjempere. EU-spørsmålet har vært omstridt i Attac. Noen mener at EU kan bidra til å sette den internasjonale økonomien

under politisk kontroll. Andre mener igjen at EU er en del av problemet. Vidar Rekve har i flere år arbeidet frivillig for Attac i Frankrike. Han benekter at Attac er motstandere av globalisering:

- Attac er mot at markedet får styre globaliseringen. Folk skal ikke reduseres til brikker i et økonomisk spill der spekulanter og store selskap opererer tilnærmet fritt innenfor og over landegrensene.

Tobinskatt

En av kjernesakene til Attac Frankrike er innføring av såkalt Tobin-skatt, som er en lav avgift på valutatransaksjoner på tvers av landegrensene. Selv om avgiften ikke er ment å være høyere enn 0,05% mener tilhengerne at dette er nok til å gjøre det uinteressant å spekulere i valutavingninger. Avgiften er en ide fra den tidligere

nobelprisvinneren i økonomi, James Tobin, som selv tar avstand fra Attac, og mener at organisasjonen har tatt ideen hans som gissel.

Saksorientert plattform

Attacs plattform baserer seg videre på avvikling av de fattigste landenes gjeld, avskaffelse av skatteparadis og kontroll med internasjonale pensjonsfond. Skal disse tiltakene få noen effekt nytter det lite at noen land innfører dem ensidig, bevegelsen er avhengig av å få med de store premissleivrandørene i internasjonal økonomi, som USA, Japan og EU - landene.

Politisk globalisering

Den amerikanske sentralbanksjefen Alan Greenspan uttalte en gang at "samfunnene kan ikke lykkes når betydelige områder oppfatter

deres funksjon som urettferdig". I dag kommer kritikken mot det globale økonomiske systemet ofte fra svært utradisjonelt hold. Flere statsledere opplever en maktesløshet knyttet til nasjonalstaten som styringsverktøy i en tid der den økonomiske globaliseringen har tatt av. I Europa etterlyser sosialdemokratiske politikere en politisk globalisering som kan veie opp for den ensidige økonomiske globaliseringen. Flere vil bringe markedet inn under politisk og demokratisk kontroll igjen.

Støtte fra høyt hold

Både Gjørn Persson, Pål Nyrup Rasmussen og Torbjørn Jagland har uttalt seg positivt om Attac. I Storbritannia og Frankrike arbeider et stort antall parlamentarikere for innføring av skatt på valutatransaksjoner. Spørsmålet om Tobin skatt har også vært oppe i det norske Stortinget. Første gang var i fjor sommer da det ble avvist som urealistisk. Forrige gang var i en interpellasjon fra SV 1. mars i år. Intensjonene i interpellasjonen ble da positivt mottatt av alle partiene unntatt Høyre og Frp.

Same shit, new wrapping?

Høyresiden ser på Attac som "same shit, new wrapping" fra venstresiden. Andre vil karakterisere bevegelsen som en ny måte å tenke politikk på, løsrevet fra partipolitiske skillelinjer. Attacs store potensiale, men også store problem er at det er en paraply som samler vidt forskjellige grupperinger. Av den grunn får budskapet bredde, men også uklarehet. Bevegelsen samler alt fra proteksjonistiske franske bønder og intellektuelle som ønsker å gjenreise et sterkt Europa mot amerikansk innflytelse, til sosialdemokrater som ønsker å flikke på utviklingen og skape en politisk globalisering.

Folkebevegelse

Attac Frankrike har på kort tid fått over 25 000 medlemmer. Bevegelsen har hatt stor appell til folk som ikke har engasjert seg i partipolitikk og har hatt et utrolig mobiliseringspotensiale. Attac har etterhvert fått avleggere i ca. 20 land, de siste månedene har organisasjonen etablert seg i Sverige og Danmark. Nå står også Norge for tur. I den anledning fikk Atrium et kort intervju med lederen for Attac Frankrike, Bernhard Cassen, som til daglig er journalist og direktør i Le Monde diplomatique. Han gir følgende oppskrift på hvordan Attac Frankrike har klart å samle såpass ulike grupperinger om et politisk mål.

- Vi må samles om det vi er enige om og unngå å splittes på det vi er uenige om.

Med denne kommentaren sikter Cassen særlig til den norske EU-debatten. Han er redd den kan komme til å bli en fanesak i dannelsen av Attac i Norge.

- Hvis Attac i Norge blir en organisasjon som er anti-EU, vil den ikke få noen betydning.

- Hva er den viktigste årsaken til Attacs suksess i Frankrike? Hvorfor har dere klart å mobilisere folk der mange andre organisasjoner har feilet?

- Uavhengighet, slår Cassen fort fast.

- Hva slags uavhengighet?

- Uavhengighet fra partipolitikk, fra fagbeveg-

attac i norge

Hvordan kan det "etablerte Norge", venstreradikalere og EU-motstandere sammen danne en politisk bevegelse? Oppstartingen av Attac Norge minner om en farskapssak der mange kjemper om retten til barnet.

tekst og foto: Roald Ramsdal

Representanter fra store deler av det politiske landskapet møtte i Morgenbladets lokaler torsdag 1. mars for å legge forarbeidet for dannelsen av Attac i Norge. På den veien er det mange kneiker, en av dem er EU-saken. Noen ser på EU som en del av løsningen. Andre ser på EU som en del av problemet. På den ene siden finner vi de som mener vi har feil system. På den andre de som mener det kun er en feil i systemet. Det er mange som vil danne Attac i sitt bilde. Snart begynner kampen om oppdragerretten for alvor.

Stappfullt møte

Forventningene var store før møtet som markerte spiren for etableringen av Attac i Norge. Morgenbladet hadde tatt initiativet til møtet i Oslo som samlet representanter fra over 100 organisasjoner. Det var lang kø utenfor og langt fra alle fikk komme inn. Så ulike skikkelser som Venstres Odd Einar Dørum og Aslak Sira Myre fra Rv var tilstede. Her og der kunne en også dra kjensel på gamle kjenninger innen protestbevegelsen, som Erik Dammann.

Ny type organisasjon

Lederen for Attac Frankrike, Bernhard Cassen, innledet om bevegelsen i Frankrike og potensialet til denne organisasjonen. Han la vekt på de faktorene som han mente var avgjørende for Attacs posisjon i Frankrike. Med referanser til flere utgaver av Financial Times ble det fokusert på at det i den siste tiden har kommet kritikk mot det økonomiske systemet fra utradisjonelt hold. Flere har begynt å oppdage at systemet ikke fungerer som tilsiktet. Dette hevdet han var en av de viktigste årsakene til Attacs evne til å mobilisere. Dessuten er Attac i følge Cassen en ny type organisasjon.

- Attac er bygget på respekten for meningsmangfold. Pluralisme og uavhengighet er to helt sentrale byggesteiner i organisasjonen. Konsen-

else, fra de retninger som har preget politikken. Vi representerer en ny måte å tenke politikk på.

Så er spørsmålet om denne nye måten å tenke politikk på vil fungere i Norge. Vi vet enda ikke hvordan Attac på norsk kommer til å se ut.

sus er av største betydning ved vedtak i organisasjonen.

Han innrømmet at EU-spørsmålet er sensitivt for Attac, men oppfordret til å ha et pragmatisk syn på EU siden denne organisasjonen representerer muligheter for politisk styring samtidig som den er en av de viktigste beslutningstakerne i Europa.

- Sier vi nei til EU, plasserer vi oss med en gang på sidelinjen, slo han fast.

Politisk plattform

Møtet vedtok en midlertidig politisk plattform for å kunne samle flest mulig. Denne slår fast at Attac Norge ikke skal ta stilling til norsk medlemskap i EU. Videre definerer plattformen fire konkrete politiske mål som skal være grunnlaget for å etablere Attac i Norge: Innføring av Tobinskatt på finanstransaksjoner på mellom 0,05 og 0,1 prosent, avskaffelse av skatteparadis, sletting av offentlig gjeld i land med svak økonomi og innsyn og åpenhet om investeringer i land med svak økonomi. Plattformen blir endelig utformet senere, og den kan ikke avvike fra den internasjonale plattformen til Attac.

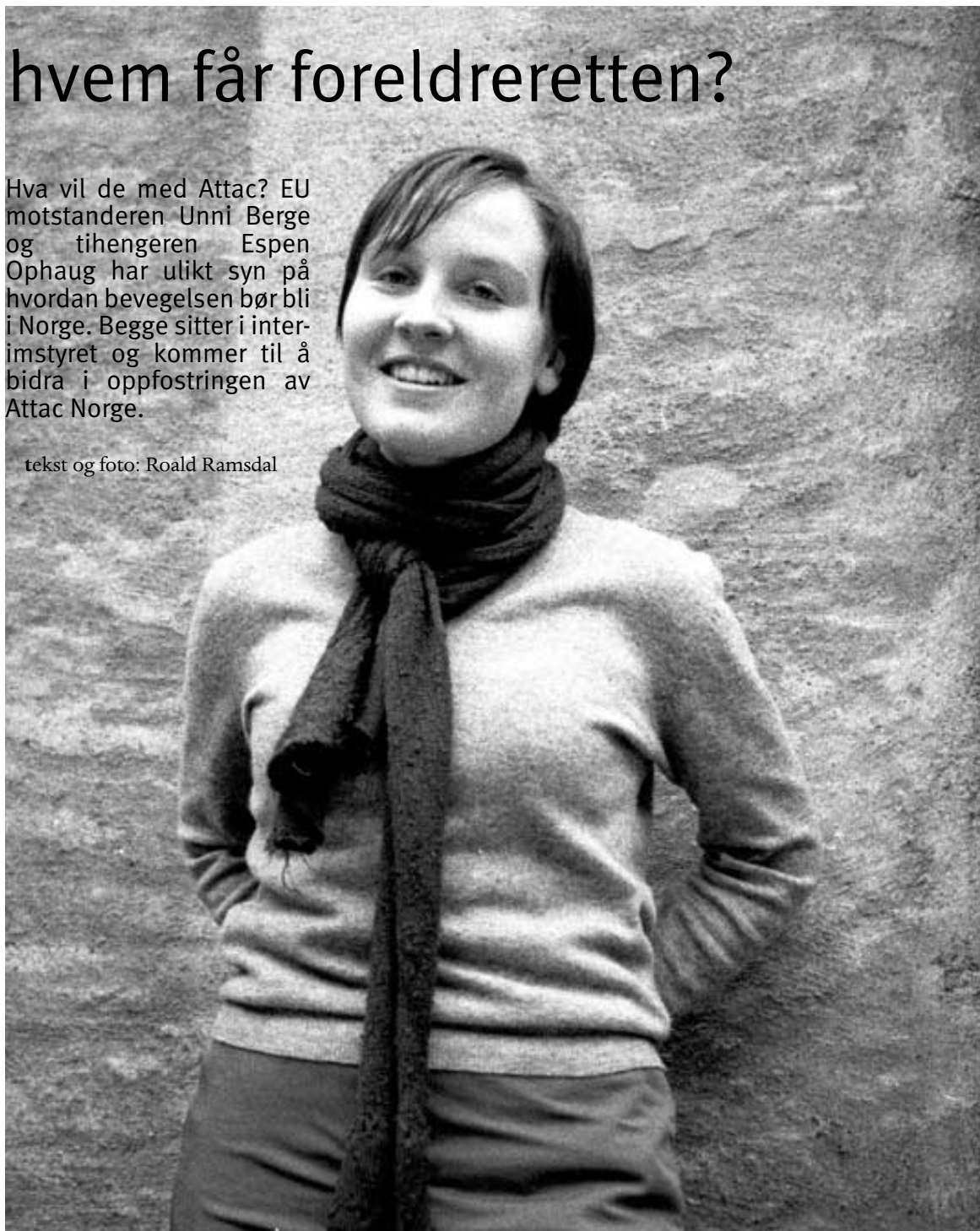
Interimstyre

Under møtet ble det valgt et interimstyre for å forberede den endelige etableringen av Attac i Norge. Personene i styret kommer til å bringe med seg tankegodt fra ulike politiske ståsteder inn i styret, og dette kommer til å prege den nye organisasjonen. Vi intervjuet to av styremedlemmene, som kommer fra vidt forskjellige leire, for å se hva de vil med Attac, og hva de kommer til å bringe med seg i arbeidet med å etablere bevegelsen i Norge.

hvem får foreldreretten?

Hva vil de med Attac? EU motstanderen Unni Berge og tihengeren Espen Ophaug har ulikt syn på hvordan bevegelsen bør bli i Norge. Begge sitter i interimstyret og kommer til å bidra i oppfostringen av Attac Norge.

tekst og foto: Roald Ramsdal

Unni Berge sitter til daglig i sentralstyret til Natur og Ungdom. Espen Ophaug er representant for den liberale tradisjonen og er internasjonalt ansvarlig i Unge Venstre.

- Hva skal til for at Attac skal bli en like stor suksess i Norge som i Frankrike?

- Dere har blitt karakterisert som den nye venstresiden, passer en slik karakteristikk?

- Attac Frankrikes leder, Bernhard Cassen, legger vekt på uavhengighet og pluralisme som kilder til organisasjonens suksess. Kommer dere til å vektlegge dette?

- Det har blitt uttrykt bekymring for at Attac kan ende opp som et tannløst teselskap. Er dere bekymret for en slik utvikling?

- Kommer det til å bli en maktkamp om å kontrollere hva Attac skal mene?

- Dere har vedtatt å ikke ta stilling til EU, kommer EU til å bli et tabueme?

- Motstanderne deres mener at u-landenes problemer i vel så stor grad skyldes vår proteksjonisme, og ønsker mer frihandel velkommen. Har ikke de et poeng?

Unni Berge

- Det er viktig at man klarer å vise hvordan ting henger sammen, hvordan interessene til ulike grupper i samfunnet henger sammen. Det er viktig at en klarer å forme et budskap som ikke blir alt for komplisert. Og så tror jeg det er viktig å forhindre en byråkratisering av organisasjonen. Det er en utfordring, fordi Norge egentlig har nok organisasjoner.

- Attac er ikke ideologisk basert på den måten. Samtidig skjønner jeg at folk ser det på den måten siden Attac kritiserer turbokapitalismen og det som skjer når du slipper markedet fullstendig løs.

- Det håper jeg virkelig, samtidig må ikke uavhengigheten hindre oss fra å ta standpunkt til ting. Man må tørre å ta politiske standpunkt, men å plassere seg i en tradisjonell høyre – venstre skala synes jeg ikke er nødvendig. Den tankegangen er kanskje folk litt lei av også.

- Jeg tror det kommer til å bli en slags avskalling i organisasjonen etterhvert som det politiske budskapet blir mer tydelig, da tror jeg noen vil trekke seg. Veldig mye av diskusjonen har gått på tobinskatt, og om det er en bra ting. Attac internasjonalt er mer enn det. Det er en total kritikk av det internasjonale økonomiske systemet.

- Det er allerede en maktkamp der folk ønsker å forme Attac i sitt syn, og den kommer fra alle forskjellige sider i det politiske landskapet. Mitt utgangspunkt er at Attac Norge ikke kan avvike vesentlig fra Attac Frankrike. Grunnen til at vi skal kalles Attac er at vi står på den samme økonomiske analysen som i Attac Frankrike. De som prøver å endre det begår en stor feil. Selv om vi er uenige på enkeltsaker, må grunnlaget ligge fast.

- Det er hvertfall et veldig ømfintlig emne. Som EU – motstander mener jeg at man i stor grad må være kritisk til den politikken som føres i EU. Det er den samme politikken som føres i EU som føres i WTO, så hvis man skal være kritisk til WTO må man også være kritisk til EU.

- En del proteksjonistiske virkemidler hindrer u-landa å handle. Samtidig er det slik Tanzanias statsminister uttalte; frihandel mellom u-land og i-land er en utopisk greie. Det blir det samme som å slippe den tanzanianske statsministeren i bokseringen sammen med Mike Tyson. Du vet hvem som kommer til å tape selv om de har de samme reglene å spille etter. Selv i et totalt frihandelsområde ville u-landene ha store problemer, fordi de i utgangspunktet henger etter. Frihandel passer best mellom stater som er på samme nivå. Vinnerne på frihandel i u-landene er ofte store godseiere, ikke de jordløse eller småbønder, de er derimot ofte mot frihandel fordi de ser at det skader deres interesser.

Espen Ophaug-

- Jeg har sagt ja til å sitte i Attacs interimstyre fordi jeg ønsker å bidra til at det blir en bred profil. Det må bli attraktivt også for andre enn folk på den politiske venstresiden å være aktive i Attac. Organisasjonen må bli en bred bevegelse som er enig i å skape en folkebevegelse på noen få saker. Alt annet bør legges utenfor Attacs virksomhet.

- Attac gjør seg selv en bjørnetjeneste hvis de blir det, en vil ikke bli tatt på alvor hvis en ikke favner bredt nok. Folk på venstresiden skal være glad for en organisasjon som favner bredere og som konsentrerer seg om noen få politiske hovedmål.

- Jeg tror vi har gode forutsetninger for å bygge en bred bevegelse, men det forutsetter at interimstyret klarer å bygge en såpass bred profil og vise at det er fullt mulig å være kritisk til markeds kapitalismen også når man står til høyre i norsk politikk.

- Ja, helt klart. Det er en vanskelig avveining fordi hvis en ikke favner bredt så blir Attac fort en uinteressant organisasjon og hvis den favner for bredt vil den også bli uinteressant. Det hele er en hårfin balanse. Samtidig er ingen som går inn i Attac og er ukritiske mot den ideologien som har rådet i det internasjonale systemet de siste årene.

- Det finnes mange krefter som ønsker å ta over Attac. Kampen i seg selv er ikke ødeleggende, jeg tror det er veldig sunt for diskusjonsklimaet i hele Norge. Debatten fremover blir hard og tøff, men viktig. Sluttproduktet av Attac er viktig, men debatten er den absolutt viktigste. Jeg tror Attac kommer til å løfte debatten opp på et høyere nivå og få politikere av alle fargesjatteringer til å faktisk engasjere seg.

- EU må diskuteres. Ikke norsk medlemskap i EU, men EUs politikk ovenfor utviklingsland, frihandel og bistand. Litt av poenget er at det er en global bevegelse. Attac i Mexico er totalt uinteressert i om Attac i Norge er for eller mot EU. Det har ingen relevans for bevegelsen om Attac i Norge sier ja eller nei til EU.

- Jeg er enig med unge høyre i at frihandel er et gode. Veien til økt velstand for verdens fattigste land er at de får mulighet til å delta i internasjonalt varebytte på lik linje med andre. Før vi kommer dit må u-landene få lov til å beskytte sine markeder. Det er helt legitimt at u-land innfører proteksjonistiske tiltak som tollbarrierer for å bygge opp eget næringsliv og egen industri som kan konkurrere. I dag er det urealistisk å tro at Mali og USA kan opptre som likeverdige aktører og konkurrere på det internasjonale varebyttemarkedet. Motstanderne av Attac bommer, de blir ukritiske og naive tilhengere av en markedsøkonomi på internasjonalt nivå som blir helt feil.

motangrep fra høyresiden

Parallelt med etableringen av Attac i de skandinaviske landene, har det kommet en motreaksjon. I Norge har Unge Høyre gått i spissen for å etablere Motattac, en aksjon som ser på mer frihandel som u-landenes vei til velstand.

tekst og foto: Roald Ramsdal

- Målet vårt er først og fremst å sette et motattac på dagsorden og ikke la Attac være enerådende, for vi er grunnleggende uenig i ideene deres.

Leder i Unge Høyre, Ine Eriksen, har ingen planer om å danne en ny organisasjon. Motattac er en kampanje for mer frihandel.

- *Det har i det siste kommet kritikk mot det internasjonale økonomiske systemet fra utradisjonelt hold, som Financial Times og FN. Ser dere noen problemer med hvordan systemet fungerer i dag?*

- Ja, absolutt. Motattac er ikke noe forsøk på å lukke øynene for problemer. Vi mener imidlertid at medisinen Attac foreskriver ikke kan få u-landene opp av gjørma.

Mer handel

På resepten til Eriksen står det først og fremst mer handel.

- Vi ser at landene i den tredje verden som har kjørt en mer åpen handelspolitikk har hatt en bedre politisk og økonomisk utvikling.

Hun benekter at Unge Høyre har et naivt syn på frihandel og avviser påstanden om at u-landene er nødt til å bygge opp næringsliv og industri innenfor et beskyttet marked.

parlamentarisk attac?

Samme dag som Attac møtet, tok SV opp en interpellasjon i Stortinget om utredning av avgift på valutatransaksjoner. Intensjonene i forslaget ble positivt mottatt.

tekst: Roald Ramsdal

Øystein Djupedal i SV karakteriserer dette som et klart stemningsskifte.

- Da vi tok opp disse sakene tidligere ble vi møtt med en negativ holdning. Politikerne har hatt en lang voksenopplæring for å skjønne at det

- Det er ganske typisk for mennesker som har et proteksjonistisk utgangspunkt å mene at frihandel er feil, for det kan komme til å skade deres egne nasjonale interesser.

- Skal u-landene noensinne klare å bygge seg opp er de avhengig av markedstilgang.

Hun mener representantene som har dannet Attac i Norge ikke hører etter når de fattige landene snakker om hva de vil ha.

- Man må ta innover seg at dette ikke er forkjempere for den tredje verden, snarere tvert imot. At den tredje verden har fått tredoblet inntektene sine siden 60-tallet, halvert barnedødeligheten og fordoblet levealderen skyldes ikke lukkede politiske systemer.

Til alles beste

- Politikere og samfunnsforskere i u-land sier de vil ha markedstilgang og ikke medfølelse.

- *Men hvem er de som snakker for de fattige landene. Representerer ikke de interessene til toppsjiktet i landene, og ikke grupper som jordløse og småbønder?*

- Poenget vårt er at hvis man klarer å innlemme u-landsøkonomiene i verdenshandelen, så vil både rike godseiere og jordløse bønder nyte godt av høyere levestandard.

Stemningsskifte

- *Intensjonene i SVs interpellasjon om skattlegging*

er noe galt med dagens system.

Djupedal avviser at Attac i Norge kan ende opp som et tannløst teselskap siden blant annet Ap-medlemmer har stilt seg positive til bevegelsen.

- Attac kan bli slagkraftig nettopp ved å ivareta sin bredde.

Oljefondet

Attac i Frankrike har gått hardt ut mot internasjonale pensjonsfond, blant annet fordi det kun blir tar hensyn til avkastning og ikke etikk i forvaltningen.

- *Kan etableringen av Attac i Norge føre til en debatt om forvaltningen av det norske oljefondet?*

- Vi har vært for at oljefondet skal styres etter flere kriterier enn avkastning og sikkerhet. I tillegg ønsker vi at deler av oljefondet skal investeres i de aller fattigste landene for å fremme næring-

av valutatransaksjoner ble forholdsvis godt mottatt på Stortinget. Er dere redde for at dette markerer et stemningsskifte i norsk politikk?

- Jeg registrer at partier fra både den ene og den andre sida slutter seg til Attac.

Hun mener det blir feil å skatlegge valutatransaksjoner.

- For det første er det urealistisk å gjennomføre, for det andre vil det bidra til å binde opp kapital i de rike landene. Det er interessant å se at James Tobin som har gitt navn til den viktigste saken deres, ikke støtter dem.

Motattac hevder at en skatt på 0,01 prosent ikke kommer til å hindre dem som vil spekulere, den vil bare ramme handelen.

- De er egentlig bare interessert i å dra inn penger til sitt favorittformål.

- *Hva med gjeldsletting og de andre sakene til Attac, har dere også noen konkrete saker?*

- Vi har lagt all fokus på å få til en åpen og fri verdenshandel. Men vi er ikke uenig i at man burde slette u-landsgjeld, vi ønsker imidlertid å stille noen krav om demokratiske reformer, menneskerettigheter og markedsøkonomi i de landene der det skal gjennomføres.

Fremover

- *Kommer dere i likhet med Attac til å legge dere på en aksjonistisk linje?*

- Nei, men når du først nevner det med aksjoner er det et poeng at de som kjemper for Attac tilsier seg retten til å knuse andre menneskers livsverk i kampen for det de tror på. De knuser McDonalds butikker, de skjuler identiteten sin, de kaster stein og Molotov-cocktails. Tor Stråstad i Fremtiden i våre hender utelukket ikke at de kommer til å storme Stortinget. Vi kommer ikke til å legge oss på den linja.

sutvikling.

IMF og Verdensbanken

- *Hva slags rolle kan Bretton Woods institusjonene, IMF og verdensbanken spille i fremtiden?*

- De må reformeres, særlig IMF har utspilt sin rolle. De forsterker krisene de egentlig skal løse ved å resirkulere gjeld og skape fattigdom. Det er som å se et program fra det mest ytterliggående høyre i USA. Den som klarest har uttrykt dette, er Verdensbankens nylig avgåtte sjeføkonom, Joseph Stiglitz. Han sa at IMF økonomene, som skal gi råd til fattige u-land, har større kunnskap om femstjernersshotellene i landene de besøker, enn

på landsbyene der. At de gir samme råd til Russland, Malaysia og Brasil, så viser dette at de er helt blinde.

se på meg!

av Alex Iversen

Er kampen for tilværelsen i vår kulturkrets blitt avløst av kampen om oppmerksomhet? Det hevder i alle fall språkprofessor Jørn Lund i den tankevekkende lille pamfletten *Kampen om oppmerksomhet* som ble publisert på dansk sist år. Lund argumenterer overbevisende for at oppmerksomhet i vår kultur er blitt en knapp ressurs, og at stadig flere av oss - ikke bare politikere og andre mediemagneter - kjemper desperat etter en plass i medienes lys.

Denne lengselen etter en plass i rampelyset gir seg direkte utslag i unge menneskers drømmer og yrkesvalg. Jørn Lund viser til en undersøkelse blant danske gymnaselever der det viste seg at det mest attraktive yrket de unge kunne tenke seg var å være programleder på tv. Fra vårt land vet vi at norske gymnasiaster strømmer en masse fra realfag til mediefag. Og den mest eksklusive høyere utdanningen i Norge er ikke lenger medisin, juss eller økonomi, men medielinja på Høgskolen i Volda. I Volda utdanner de blant annet TV-journalister.

Sammenhengen er åpenbar: Blir du TV-journalist, eller lykke over all lykke, programleder på TV, så vil eksponeringsmulighetene ingen ende ta. Ukeblader, Dagbladet og VG, underholdingsprogrammer og resten av det underholdingsindustrielle komplekset står parat for å kaste seg over deg. Får du en kjæreste, blir det eksponert. Blir du syk, blir det eksponert. Har du suksess, blir det eksponert. Driter du deg ut, blir det eksponert.

- *Meg selv*, svarte nesten tretti prosent av 12 000 norske ungdommene som i en fersk undersøkelse ble spurt om hvem de hadde som forbilde. Tilfeldig? Nepp!

- *Den har levd godt, som har levd i det skjulte*, hevdet poeten Ovid for to tusen år siden. Det er lenge siden Ovids dager. I våre dager står ikke anonymiteten høyt i kurs lenger. Det kanskje mest spektakulære eksemplet på dette er bølgen av såkalt virkelighets-TV, altså programmer av typen *Villa Medusa*, *71 grader nord*, *Robinson*, og selvfølgelig *Big Brother*. I vrirlende antall stimer unge mennesker til disse programmene. Ikke

med en drøm om å bli skuespiller, ikke med et instrument i sekken, men med sine eget liv. Sine gode og dårlige sider; sine evner til å skape konflikter, og dermed spennende TV for "sofapotentene" i de tusen hjem.

Det fantastiske med reality-showene er at man ikke trenger verken gode karakterer eller talent for å komme på TV. Du kan komme på TV og kanskje bli berømt bare ved å være ditt eget kjedelige, uartikulerte, smålige og lite spesielle deg. Den amerikanske forfatteren Don DeLillo har sagt at: "*Kameraet gir mening der hvor ingen mening finnes*". Slik kan enhver banal hendelse endres til noe vesentlig. Med et kamera tilstede kan det å spise frokost bli til en dramatisk forestilling.

Kulturredaktør i det tyske magasinet *Die Zeit*, Ulrich Greiner, har hevdet at det er ting som tyder på at den beskyttelsen av privatsfæren vi lenge har tatt for gitt nå er i ferd med å bli oppgitt.

- *Det vi ser*, skriver Greiner, *er krampetreknningene til et samfunn som blottes seg med overlegg. Det er mange tegn på at noe av det største som ble oppnådd i løpet av den borgerlige tidsalder nå oppgis frivillig - nemlig den rettslig beskyttede privatsfæren, intimiteten.*

Jeg tror Greiner overdriver litt. Men det er åpenbart grunn til å spørre seg om vi i dag er i ferd med å få en annen oppfatning av hva som er offentlig og hva som er privat. Og selv om jeg synes det er vanskelig å moralisere over de tusenvis av menneskene som vil på TV, så er det vanskelig å fri seg fra inntrykket av at det er noe uendelig trist over denne frenetiske lengselen etter det å bli sett. Det slår meg at noen av dem som strømmer mot rampelyset er lik små barn som roper til en fjern og uoppmerksom forelder.

- *Se på meg. Se meg. Se hvor flink jeg er!*

Den fremste motivasjonen for dem som er med i programmer som *Big Brother* og *Robinson* ser nemlig ikke ut til å være å vinne alle pengene til slutt, men å få være på TV. Akkurat som Elin Tvedt. De ser ut til å tro at bare kameraet filmer dem lenge nok så kommer det til å skje en vidunderlig transformasjon. De vil bli berømte. Og glamorøse. De vil få et liv det vil bli verd å leve.

De ser ut til å tro at det å være på TV vil gjøre dem ettertraktet og gi dem makt. Og kanskje får de en popstjerne til elsker. Akkurat som Elin Tvedt.

Og i en viss forstand så har de jo helt rett. Mediene har vært med på å gjøre kjendiser av værdamer, nyhetsopplesere, torpedoer, for ikke å snakke om trippeldrapsmistenkte ex-pornomodeller og smååskolelærerinner som treffer amerikanske presidenter på Slottsplassen.

Men kanskje er ikke dette trist i det hele tatt. Kanskje må vi se dette på en radikalt annerledes måte. Kanskje er det sånn at eksbisjonismen i mediasamfunnet er blitt til et eventyr, en opplevelse, den ultimate risikosporten. Å utsette seg for kameraenes blikk er som å utsette seg for elementene. Det er ikke sol eller kulde, vind eller regn det handler om lenger, men å holde ut lengst i medienes rampelys. Kanskje er de ti menneskene som akkurat nå befinner seg i en bunkers på Fornebu det postmoderne mediasamfunnets oppdagelsesreisende. Anette, Ramsy, Lars og alle de andre som befinner seg i *Big Brother*-hus verden over er kanskje i virkeligheten vår tids Nansen og Amundsen, på seilas gjennom selvets nordvestpassasje, uten å være redd for å gråte og le, elske og krangle foran hundredusener av fremmede.

Jeg vet heller ikke hvor dette kommer til å ende. Men som en trendanalytiker av den litt tvilsomme sorten sa til meg for noen dager siden.

-*Alex, når flere nordmenn ser på Big Brother enn på ski VM i Lahti, så er det noe som har skjedd!*

Det er så sant som det er sagt.

sosialisme - en utopi å virkeliggjøre

Av Aslak Orre,
Internasjonale Sosialister

Sosialister har alltid vært opptatt av utopier - framtidsdrømmer om en annerledes verden. Den utopiske sosialisten og forfatteren Oscar Wilde var kanskje en dandy drømmer. Men han tok utgangspunkt i det heslige ved dagens verden, for så å peke ut forutsetningene for å nyttiggjøre seg framskrittet uten å føre menneskeheten videre inn i den kapitalistiske modernitetens evindelige underkastelse for privateiendom og profittjag. I pamfletten 'Sosialismen og menneskets sjel' fra 1891, skrev han:

"I dag konkurrerer maskinene med menneskene. Under riktige forhold skal maskinene tjene mennesker". "...jeg tviler ikke på at det en gang vil bli slik. Like til våre dager har menneskene til en viss grad vært maskinenes slaver. Og det er tragisk at så snart menneskene oppfant maskiner som kunne utføre arbeidet deres, beg-

ynte menneskene å sulte. Dette er naturligvis resultatet av vårt eiendoms- og konkurransesystem...Var maskinen fellesskapets eiendom, ville alle dra nytte av den. Det ville ha vært en uhyre fordel for samfunnet. Alt ikke-intellektuelt, ensformig og sløvende arbeid, alt arbeid som håndterer motbydelige gjenstander og utføres under ubehagelige forhold, må gjøres av maskiner".

Som Wilde har andre sosialistiske utopister drømt om og foreslått forbedringer i menneskesamfunnet langt skjønnere og mer realistiske enn hva man har sett hos verdenssjerne religiøse, eller konservative "fritenkere". Disse har i alle tider bedøvet de undertrykte med individuell moralisme om ulikhetenes frigjørende kvaliteter, eller opphøyet "realismen" om menneskets sjels uforanderlige utilstrekkelighet, først til en dyd, og så til vitenskap. Jeg tør påstå at den humanistiske "realismens" fantasiløshet nådde klimaks

med postmodernismens frammarsj i det forrige århundrets siste par tiår. Da Francis Fukuyama ved Berlinmurens fall proklamerte "the end of history" og kapitalismens endelige seier over sosialismen, var det ikke engang et utopi han beskrev, men en sørgelig tilstand - "a very sad time".

Ettersom 1990-tallet brakte med seg nye vrak til den historiske skraphaug for menneskelige lidelser - flere kriger, miljødeleggelser og økt fattigdom på verdensbasis - forvitret Fukuyamas opprinnelige triumfalisme i en konservativ og borgerlig kulturkritikk. Mens store deler av venstresidas gamle ledere var opptatt med å distansere seg fra ideen om sosialisme, i Norge ærlig uttrykt av Erik Solheim da han proklamerte at "SV står for en ansvarlig kapitalisme", sto ikke drømmen om en alternativ og bedre verden særlig sterkere blant de liberale ideologene. På slutten av 90-tallet var deres fremste redningsplanke en

...den humanistiske "realismens" fantasiløshet nådde klimaks med postmodernismens frammarsj i det forrige århundrets siste par tiår.

patetisk teknologioptimisme anført av internettet og en teknoboom på verdens børser - som om de siste nyvinningene skulle løse problemene med kapitalismen noe mer enn jernbanen, elektrisiteten eller TV'en gjorde det?

Mens markedskåte høyrepartier ble stemt ut av regjeringskontorene i stor sett hele Europa, har Tony Blair, Jens Stoltenberg og andre sosialdemokratiske ledere i Europa messet om fordelene med markedøkonomien, angivelig i håp om at de ved et mirakel skulle skape større entusiasme for markedsguden enn Thatcher og Willoch selv klarte. Mens Blair fortsetter å snakke om markedet og faller på gallupene - har i hvertfall Stoltenberg klokkelig overlatt den upopulære jobben til helseminister Tore Tønne.

Fakta er at systemets forsvarere ikke har hatt en eneste vinnende idé eller reform på lenge. Ikke en eneste utopi, bare kald økonomisk "realisme", og hvis konfrontert med dette, svares det defensivt: "Det finnes ikke noe alternativ". Wilde påpekte at "et verdenskart som ikke inneholder Utopia, er ikke en gang verd å kaste et blikk på" - overført sett en vesentlig årsak til at stadig færre gidder å stemme. Om ideologiene framstår som døde, skyldes det ikke bare denne idéfattigheten på den borgerlige side, men også kvelningen av den sosialistiske utopien - og ideen om at den alltid vil forbli en utopi uten sammenheng med virkeligheten. Eller enda verre - en farlig utopi.

Selv folk som i utgangspunktet er sympatisk innstilt til ideen om sosialisme, lar seg fortsatt påvirke av etablissementets obsesjon med å sverte ideen gjennom å trekke linjen fra Lenin-Stalin-Mao til Pol Pot....giesp. I dette finner vi at humanioraens vitenskapsmenn- og kvinner tilater seg de mest skjodesløse "historiske" sammenligninger, som yrkesstoltheten deres ellers ville holdt dem for gode til. I redsel for å bli assosiert med Stalin eller Mao, gjør man de undertrykte under både disse statskapitalistiske diktaturene og den vestlige markedsstyrte kapitalismen en urett. Lærdommene fra den russiske revolusjon var at

faktisk selv i et land der arbeiderklassen kun utgjør et lite mindretall, var den i en kort periode i stand til å riste makta fra det lille mindretallet som de eiendomsbesittende klasser utgjør.

Revolusjonen skapte de meste demokratiske organ noensinne - arbeiderråd. Lenin, som en av de politiske lederne for revolusjonen, hevdet at sosialisme er "arbeiderråd pluss elektrisitet". Det var et bilde på at arbeiderdemokrati og kontroll over teknologien nedenifra vil gi menneskeheten muligheten til å virkeliggjøre Wilde's drøm: "at menneskene skal kontrollere maskinene og ikke omvendt", at kontrollen over maskinene og kapitalen fravristes det lille mindretallet som kontrollerer dem i dag.

Den russiske revolusjonen led nederlag i det øyeblikket både arbeiderådene og elektrisiteten forsvant under vekten av krigsødeleggelse og Stalins partiapparat. Men problemstillingene fra revolusjonen, og den sosialistiske drømmen som millioner tilslutta seg, vil dukke opp på nytt og på nytt der kapitalismen utfordres som system. Det er derfor ille at Stalins gjenferd har forvirret altfor mange generasjoner antikapitalister og brakt sosialister inn i den dypeste ideologiske krise.

Men i dag skjer positive ting. Det forbløffende er at på tross av den gamle venstresidas depresjon, på tross av at idédugnaden i borgerskapets tenkekorps på 90-tallet aldri overgikk det forsåvidt fantasifulle nivået i reklamebransjens "Gullfisken", vokste *den antikapitalistiske* bevegelsen fram.

En rekke streiker og massive protestbevegelser har gitt nytt liv til ideen om kollektiv forandring gjennom kamp nedenifra - en vesentlig bestanddel i kampen mot en råere kapitalisme. Den antikapitalistiske bevegelsen kom til Europa med ATTAC i spissen og slagordet "En annen verden er mulig" - og brått var utopiene igjen på verdenskartet.

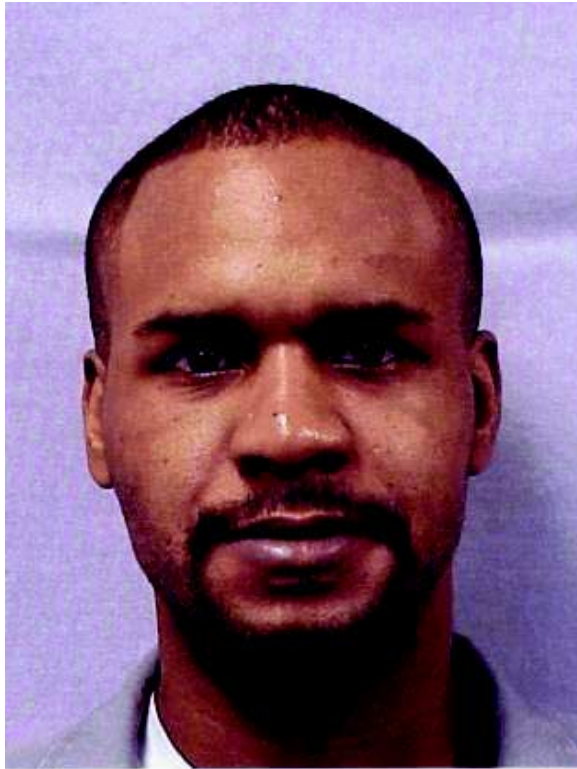
"Så lenge det er sammenheng mellom drøm og virkelighet, er alt vel", sa en kjent sosialist. Sam-

menhengen mellom virkeligheten og drømmen i dag, er nettopp en massiv global bevegelse av antikapitalister fra Seattle, via Praha og Nice, og snart til EU's toppmøte i Gøteborg, der bergensstudenter sammen med fagbevegelse sender busslaster. "Toppmøtehopppingen" der verdens topledere og hele det elendige systemet de forsøker å lappe på stilles til veggs, er bare overflaten av stemningsendringene i tida. Disse demonstrasjonene har tydeliggjort for en ny generasjon aktivister at man kan riste av seg de forrige to tiårs nedtur for alle som kjempet for et alternativ til kapitalistisk utbytting av mennesker og natur: Sammen er vi sterke, og vi kan meisle ut et alternativ.

Vi som mener at utopien sosialisme kan virkeliggjøres utgjør en del av denne bevegelsen. Ikke bare bevegelsen gir grunn til å hevde at sosialismen skal kunne lykkes, men også vissheten om at de objektive mulighetene for at demokratisk arbeiderkontroll over produksjon og distribusjon er bedre enn f.eks. i 1917: Lønnsarbeiderklassen er i dag i flertall på kloden, og demokratisk kontroll over teknologien gir uante muligheter.

For alt som har endret seg siden Marx og Engels for 153 år siden skrev *Det Kommunistiske Manifest*, står dette fast: Skal vi noengang oppleve menneskelig frigjøring fra kapitalismens åk, skal teknologien tjene menneskene og ikke omvendt, slik Wilde påpekte, så må kontrollen over teknologien og kapitalen tilfalle dem som faktisk produserer ting - ikke de som 'eier' ting. Da kunne et virkelig demokrati gjennomføres, med flertallet i kontroll. Det vil for første gang muliggjøre produksjon etter menneskelige behov, ikke behovet for profit. Det er dette som er sosialisme nedenfra.

I dag kontrollerer drøye 200 mennesker større verdier enn den fattigste halvparten av klodens befolkning. Er det en utopi å hevde at flertallet kan styre bedre enn dette griske mindretallet? Er det realisme å hevde at slik må det fortsette?

Antonio Richardson #990104

demokratisk død

Som eneste land i Vesten praktiserer USA dødsstraff - og det med stadig økende hyppighet. I skrivende stund er henrettelse nr. 700 rett rundt hjørnet.

tekst: Tore Tomren

Av de cirka 200 anerkjente nasjonalstater i verden er det i dag 87 som formelt har dødsstraff i straffelovgivningen. Antallet stater som faktisk håndhever den er imidlertid langt lavere. I 1999 ble 3857 mennesker dømt til døden i 64 land og 1813 ble henrettet i 31 land. (Dette er tall fra offisielle statistikker. Det korrekte antallet er sannsynligvis langt høyere). Av de 1813 ble 85 prosent henrettet i følgende land: Kina (minst 1077 henrettelser), USA, Saudi-Arabia, Iran og Kongo (Zaire). USA skiller seg altså ut som den eneste nasjonen av de fem som er internasjonalt anerkjent som et demokrati. (Hvorvidt dette betyr at USA er et *de facto* demokrati er en annen sak). Man kan hevde at dødsstraffen i USA er demokratisk, all den tid en majoritet av befolkningen støtter den, men i praksis følger det amerikanske rettssystem de sosioøkonomiske skillelinjer i sivilsamfunnet, noe som betyr stor ulikhet mellom de forskjellige individers rettssikkerhet.

Institusjonell diskriminering

Sjansene for å få en fellende dom er langt større om tiltalte er fattig og tilhørende en etnisk minoritet enn hva de er for en representant fra den hvite middelklassen. Tall fra Death Penalty Information Center viser at 45 prosent av de henrettede er av minoritetsbakgrunn (de utgjør 27 prosent av befolkningen) og at siden 1977 har 11 hvite amerikanere fått dødsstraff grunnet drap av svarte, mens hele 161 svarte har blitt henrettet grunnet drap av hvite. Tiltaltes privatøkonomi legger også føringer på rettsutfallet. Da fattige på ingen måte har råd til å lønne de dyktigste juristene, blir de ofte tilbydd en advokat som verken har økonomisk egeninteresse eller kompetanse til å føre en rettfærdig rettsak. En undersøkelse utført av professor James S. Liebman ved Colum-

bia University, viser at 82 prosent av dødsdomsaker som ble anket til en høyere rettsinstans i perioden 1973-1995 ble omgjort til en mildere dom, hvorav 7 prosent endte med frikjennelse.

Tiltalte i disse sakene hadde sittet i gjennomsnitt nesten ti år på Death Row før anken resulterte i en ny dom. Dette har konsekvenser ikke bare for den dødsdømte, men også for offerets familie, den tiltaltes familie, øvrige samfunnsmedlemmer som kan være truet av den egentlige morderen; og for offentlighetens tiltro til de juridiske institusjoner: Kan man praktisere dødsstraff i et samfunn hvor faren for justismord er en konstant risiko?

Menneskerettigheter og dødsstraff

Grunnet mangel av fengsler og lignende var dødsstraff i førmoderne tider av praktiske årsaker ofte nødvendig for å uskadeliggjøre farlige forbrytere. Dødsstraff kunne imidlertid også være myndighetenes reaksjon på de mest uskyldige lovovertrедelser; frem til 1827 ble eksempelvis tyveri av én shilling belønnet med henrettelse i England. Den utstrakte bruk av dødsstraff ble også moralsk begrunnet i gjengjeldelsesteorien. Denne teorien, utformet av blant annet Immanuel Kant, går i korte trekk på at forbryteren må påføres et onde likt det forbryteren har påført sitt offer for slik å kunne gjenopprette rettferdighetsbalansen. De offentlige henrettelsers stilling i strafferettslig praksis ble imidlertid gradvis sveket som følge av opplysningstidens humane idealer og er i dag betraktet som en foreldet ide av de fleste demokratier.

Motstanderne av dødsstraff er mange og tilsynelatende sterke. De teller blant andre FN, EU, diverse menneskerettighetsorganisasjoner og en rekke nasjonalstater (deriblant Norge). Argumentene mot bruk av dødsstraff har ofte en felles

basis; nemlig et ideal om en rasjonell, human rettsstat som begrunner straffeutmåling med hensyn til både individets rettigheter og hva som er best for samfunnet som helhet. Da intet tyder på at praktisering av dødsstraff virker avskrekkende på andre (potensielle) forbrytere, vil statlig finansierte og organiserte henrettelser således være irrasjonelt. Dødsstraff er naturligvis også et brudd på menneskerettighetene; retten til å leve er menneskets mest grunnleggende rettighet. Det er her verdt å merke seg at flere land som har undertegnet menneskerettighetserklæringen av 1948 har brudd på denne som en del av vanlig rettspraksis. Deriblant USA, som ikke bare har justismord, men også henrettelser av mentalt tilbakestående og ungdomsforbrytere på sitt rulleblad. Likevel er andre vestlige land svært forsiktige med å kritisere USAs bruk av dødsstraff.

Hensynet til offeret

Mange har hevdet at dødsstraff fører til mer kriminalitet grunnet myndighetens manglende respekt for det ukrenkelige menneskelivet. Tilhengere av dødsstraff vil derimot påpeke overfor den liberale meningsmotstander at det nettopp er de henrettede som ikke har vist respekt for livet, og at disse, i motsetning til sine uskyldige offer, får en rettferdig død. Den syvende mars skrev den amerikanske redaktøren Peter Branson følgende i International Herald Tribune.

- If death penalty opponents would stop squandering their tears on killers and open their eyes to victims, they might see why it is so important for the state to sanctify, protect and defend human life by imposing the ultimate penalty on those who take it.

Av dette noe schizofrene argumentet kan man tydelig lese at Branson er av den oppfatning at motstanderne ignorerer ofrene og deres

pårørende. Dette er en stadig tilbakevendende kritikk som de liberale ikke alltid møter med tilfredsstillende argumenter. Det er uansett ikke alle pårørende som ønsker gjerningsmannens død, og hensynet til offeret er bare ett av mange hensyn en jurist må ta.

Mange dødsstrafftilhengere bruker også økonomiske argumenter for å henrette forbrytere. Disse hevder at skattebetalernes penger bør gå til noe annet enn å fø, utdanne og pleie mordere. Liebman hevder derimot at en dødsdom er svært kostnadskrevende; grunnet den lange tiden på Death Row vil en enkelt sak koste samfunnet flere millioner dollar.

Den avskrekkende effekt

-The fact that all the evidence continues to point in the same direction is a persuasive a priori evidence that countries need not fear sudden and serious changes in the curve of crime if they reduce their reliance upon the death penalty. (Undersøkelse utført for FN i 1996).

Et vanlig stridstema i den amerikanske debatten er hvorvidt dødsstraff har en allmenpreventiv virkning. Et ofte brukt eksempel er Canada, som stoppet bruken av dødsstraff i 1976, det samme året som USA gjeninnførte den. I 1975 var mordraten 3,09 pr. 100 000 innbygger, etter å ha gått gradvis nedover var den i 1999 nede på 1,76. I USA

skjønner du hva jeg mener?

Egentlig ville Lise Myhre bli superhelt da hun var liten. Men så ble hun ikke det. Det var kanskje like greit. For mange er likevel Nemis mamma en helt, et ikon. På sin måte, liksom...

tekst: Anders Kulseng

foto og illustrasjon: Kristin Torsteinson og Ib Samulski

Vi treffer henne en fredagskveld på Garage. Vi blir enige om å gå på Fekterloftet. Litt roligere der. Før vi går, styrter hun en flaske pærecider.

På Fekterloftet forteller hun oss, etter at hun har fått en ny flaske cider, at det altså var superhelt hun ville bli. Ja vel, tenker vi.

- Stort sett, sier hun. - Men realistisk sett ville jeg bli veterinær. Jeg er veldig glad i dyr, men da jeg fant ut at jeg måtte ha gode karakterer i matte og kjemi og jeg vet ikke hva, såå droppet jeg det...

Smilende gother

Hun har tegnet hele livet, sier hun. Moren hennes kan fortelle at da Lise var liten var hun så grei å ha med og gjøre. Det var bare å gi henne et par papirbiter og en blyant, så holdt hun stort sett kjefi.

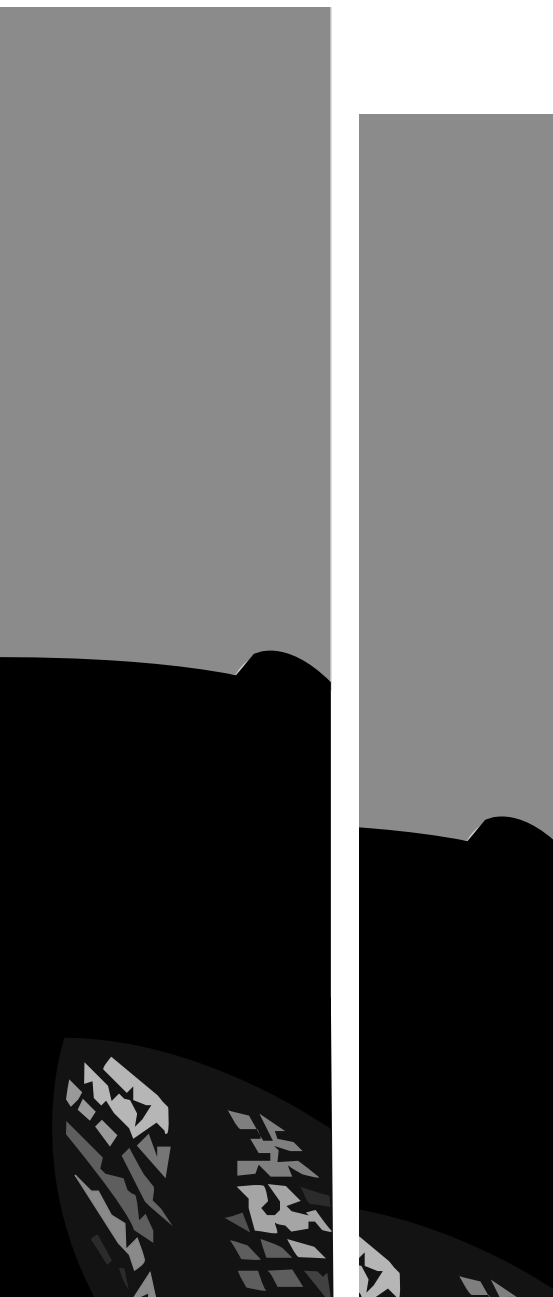
- Hun tar vare på alt mulig, helt ned til tegninger på størrelse med femkroninger. Jeg har en tegning

jeg laget da jeg var fire, en rosa mus, og under står det med speilvendte bokstaver: " Dette var det fineste jeg kunne tegne ". Hun ler igjen. Den sitter løst i kveld, latteren. Eller er hun slik bestandig?

- Etter videregående gikk jeg et år på college i Venice, California. Da hadde jeg sorte klær og sort hår og hørte på Sisters. Alle sa jeg var gother, men at jeg smilte for mye. Det var litt gøy, for jeg hadde aldri hørt uttrykket før.

Hun har alltid gått i sorte klær, selv da hun var liten.

- Det er jo vanedannende, påpeker hun, - og man føler jo litt at man stikker seg vekk, selv om det kanskje er stikk motsatt. Men så er det jo *håpløst* når man ikke er så ryddig av seg. Alt ser jo likt ut. Skjønner du hva jeg mener, spør hun.

Jeg har en idé om hva hun mener.

Fortsatt et barn?

Mørk, mystisk og litt hemmelighetsfull sitter hun ved siden av meg i sofaen. Jeg lurer på hvor hun kommer fra. Midt inne i skogen, svarer hun. Jeg ser skeptisk på henne.

- Det er sant, ler hun, atter en gang, - jeg vokste opp inne i skogen. Nå når jeg er større, ser jeg jo at det er nærmest som hundremeterskogen, men for meg var det midt inne i svarteste skauen, på Skedsmokorset. Jeg var mye ute i skogen med hunden, og der hadde vi huler og hytter og sånn.

- *Har du blitt stor nå?*

- På én måte er jeg jo det, men på andre måter ikke. Jeg tenkte faktisk på det i ettermiddag, fordi

jeg hadde fått det fete hotellrommet her i Bergen. Det første jeg gjorde var å hoppe i sengen, deretter gikk jeg i minibaren og hentet meg en pepsi, la meg på sengen og så på tv. Da tenkte jeg: "Dette er jo slik små barn gjør når de kommer på et hotellrom, dette gjør man ikke når man er 25, liksom".

- Men seriøst, jeg håper jeg er barn på en bra måte.

Rampete

- *Jeg ser deg litt for meg som en jævelunge da du gikk på skolen. Var du det?*

Hun smiler skjelmst, tar seg en slurk av glasset.

- Gjør du det? Huff!

Hun nøler litt.

- Jeg var vel litt som Bastian i *Den Uendelige historien*. Jeg identifiserte meg iallfall veldig med ham da jeg var liten. Det var stort sett han jeg var da jeg var liten. Jeg satt bakerst i klasserommet og tittet ut av vinduet og tegnet enhjørninger, så filmen ble på en måte "religionen" min. Forstår du hva jeg mener? Jeg kjente meg sinnssykt igjen i Bastians univers. Jeg tror jeg har sett den filmen flere hundre ganger og kan alle replikkene utenat.

- Jeg vokste jo opp på Skedsmokorset, og der var det ikke så lett å være annerledes når man er ung, om det er det noen plasser i det hele tatt. Det ble litt drøyt på ungdomsskolen, da måtte man liksom være litt hard for å fikse dagene. Jeg hadde det bra der, påpeker hun, - men man måtte nesten bli litt pøbel da. Dersom en var stille og forsagt endte en most opp i veggen. Så du måtte i beste fall bli litt rampete.

Jeg ser på henne i beste fall som litt rampete.

- *Ble du det da?*

- Å ja, veldig. Vi sloss masse, men jeg tror at det var en spesielt dårlig skole. Det var masse folk som var kliss like, som de i high school-filmer. Det er kjipt på ungdomsskolen. Man har ikke kommet seg ut i verden; folkene på skolen er *din* verden og man vet ikke at det finnes likesinnede.

Bitter

Hun forteller oss at hun derimot stortrivdes på videregående, med et veldig bra miljø og kule folk. Hun tok allmennfag på Rælingen, fordi hun ikke ville fortsette å gå på Skedsmo.

- Jeg hadde det egentlig dødsbra, men det er klart, når jeg spiller TP, ser jeg hvor lite jeg har igjen for det. Det siste en tenker på når en er seksten, er hvilket år slaget på Stiklestad var. Jeg klandrer ikke lærerne mine, men det er så mye å finne ut av seg selv og sitt eget liv, så man sitter ikke igjen med så mye. Ialffall gjorde ikke jeg det, som aldri leste på en prøve før dagen i forveien.

- *Var du flink på skolen da?*

- Jeg... Hun nøler litt. - Jeg ble vel litt bitter da jeg begynte på videregående, for da skjønte jeg

hvor lite det telte det jeg hadde gjort på ungdomsskolen. Der hadde jeg dødsbra karakterer, men fant etterpå ut at jeg kunne jo bare ha soset rundt; det hadde jo ingenting å si. Men det gikk greit, jeg var ikke spesielt god eller dårlig på videregående.

Kjipt som voksen

Lises far er amerikansk, fra California. Hun har vært der en del ganger, derfor var det naturlig at hun dro dit for å studere grafisk design. Da hun kom tilbake var det tid for å bli voksen.

- Jeg syntes det var innmari vanskelig å plutselig skulle være voksen, og fikk en slags form for krise da jeg var tjue. Plutselig må en ta stilling til mange ting. Jeg har brukt en forklaring på hvorfor jeg er såå glad i *fantasy*. Det er det samme som å være barn, nesten. Det har alltid fascinert meg, fordi når man er liten, lever man i og blir presentert for en sort-hvit verden. Noen er snille og noen er slemme, noen er heltmodige, også videre. Riddelighet og tapperhet, de tingene man får presentert og historier og lettvinde forklaringer fra voksne, alle de begrepene betyr noe når en er liten. Så vokser man opp og ser at verden er ikke i sort-hvitt. Derimot blir verden mer og mer grå jo "større" en blir, og jeg tror det er mange grader av voksenhet, mange aha-opplevelser og mange blir desillusjonerte mer og mer, og verden blir stadig gråere, men i *fantasy* er det begreper fra barndommen som gjelder ennå.

Puh...

- Jeg tror mange savner det aspektet, sier hun, med den største troverdighet.

(Hun har blitt varm nå, og håper jeg har med meg mange kassetter. - Bare si fra dersom jeg sporer av, sier hun, - det er jeg flink til. Oj, hvor er mic'en? Å nei, nå trykket jeg på noe. - *Det går bra, sier jeg*).

- Hvor var jeg, ler hun. - Jo, unge mennesker har ofte fortsatt ikke fått nok slag i trynet enda, de er litt for optimister. Høres jeg vel ekstremt dystert og negativ ut? Skjønnest du hva jeg mener?

- *Litt og ja*, svarer jeg.

Adopterte bakgårdskatt

Lise er engasjert. Hjertesaken hennes er Nemi. Hun har liksom blitt venninnen hennes.

Men utenfor henne selv? Mye. Dersom hun hører snevre holdninger i forhold til homofili eller rasisme, og hun ikke orker å diskutere det, er det ikke fordi hun ikke gidder å engasjere seg. Det gjør hun i stor grad, men mener det er utdebattert for hennes del.

- Jeg blir bare sint av det. Men jeg bryr meg i stor grad om dyrevern. Derfor har jeg startet et "Nemi-fond" for dyrevern, på nettsiden nemi.no som snart åpner opp.

(fortsettelse side 29)

Åpningsscene: Sakte kjøres det forbi planetene i solsystemet. Du kjenner gåsehud av forventning. En stemme kommer, og så ordene:

space - the final frontier

tekst: Tonje H. Sørensen

Mennesket har alltid likt å spekulere over fremtiden. I motsetning til dyrene trives vi ikke så godt med å leve i nuet. Vi vil helst vite, men siden vi ikke kan vite, fabulerer vi. Den fabuleringen som i særlig grad omhandler vitenskap og romfart kaller vi gjerne for sciencefiction. Dette er historien om en av dem – fjernsynsserien *Star Trek*, som bestemte seg for modig å gå dit ingen hadde gått før.

Det begynte i 1966 med et seriekonsept inspirert av koloniseringen av det vestlige USA, og i dag, 35 år senere, er det blitt fire tv-serier, ni filmer, flere tegnefilmer og et utall bøker og leker. I sciencefiction-kretser har man nå begynt å hevde at *Star Trek* ikke lenger er en serie, men et fenomen. Akkurat det har da vi fans visst lenge. Men hva er det som gjør at *Star Treks* visjoner om fremtiden vinner frem?

Til forskjell fra mye annen sciencefiction har *Star Trek* et nesten overdrevet positivt syn på menneskets verden. I *Star Trek* har menneskene reddet sin verden fra miljøkatastrofer, funnet kuren mot de fleste sykdommer og ikke minst lagt tanken om krig bak seg. I stedet er jorden blitt et velfungerende kollektiv som driver med romforskning og fredsskapende arbeid. Det høres nesten for godt ut til å være sant. Vel, for så vidt. Det er jo bare fiksjon og spekulasjon alt sammen, men i følge seriens skaper, Gene Roddenberry, er kjer-

[...] *Star Treks* teknologi kommer til å påvirke vår egen teknologiske utvikling.

nemorale i serien fullt ut realiserbar. Roddenberry trodde nemlig helt og fast på det rasjonelle, humane mennesket fridd fra bånd som religion og nasjonalbegreper.

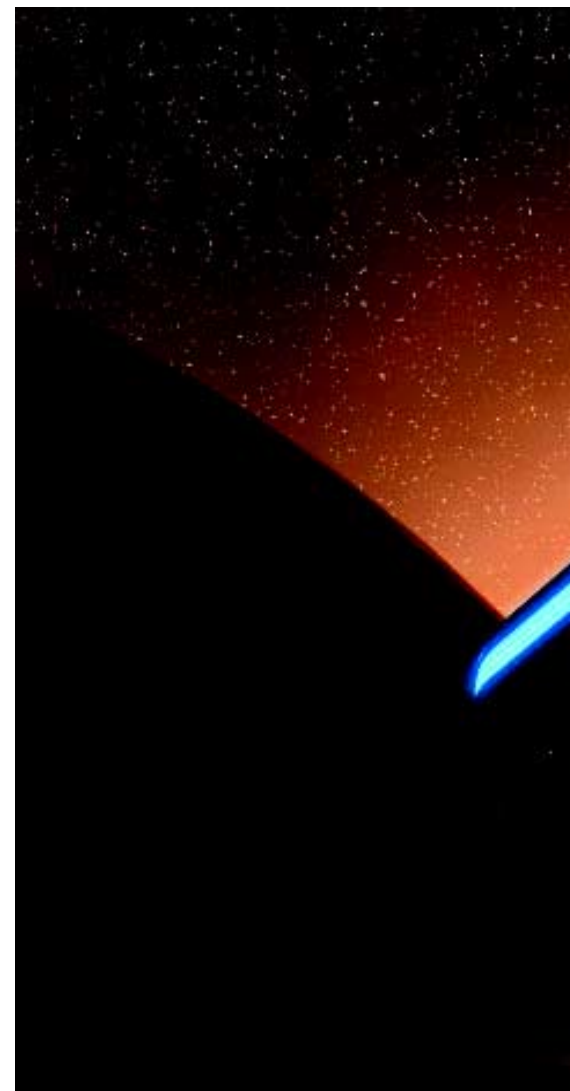
Selv hevdet Roddenberry at han gjennomskuet religion allerede i 12-13-årsalderen. Usedvanlig

oppvakt som han var satt han på kirkebenken og skjønte plutselig at alt presten sa bare var sprøyt. Senere i livet kalte han seg en innbitt humanist med en positiv fremtidsstro. *Star Trek* skulle være hans måte å bringe dette synet ut til hele verden. Originalserien (1966-1969) var derfor bevisst radikal i forhold til datidens USA. Det første mannskapet på USS Enterprise var nok hovedsaklig hvite amerikanere, men bestod også av en farget kommunikasjonsoffiser og en russisk navigatør - representanter for to grupperinger som ikke akkurat var spesielt godtatt i USA på den tiden.

Religion, og da særlig kristendom, var byttet ut med en urokkelig tro på at vitenskapen kunne løse de fleste problemer. Ble religion tatt opp som tema var det oftest i en sammenheng hvor den ble fremstilt som overtroisk eller undertrykkende, og i hvert fall ingen verdig motstander for menneskelig fornuft. Et eksempel på dette sees klart i en episode fra *Star Trek: The Next Generation* (1987-1994) kalt *The Devil's Due* (episode 187, stjernedato 44474.5) Her blir Kaptein Jean-Luc Picard (vår helt) konfrontert med et vesen kalt Ardra som hevder at hun er djevelen. Picard forstår selvsagt at dette er tull, og selv om bevisene tårner seg opp mot ham gir han seg ikke – og se! Ardra viser seg å være en svindler.

Star Trek er også fylt med fiffige oppfinnelser. Mange av dem er klare videre- utviklinger av

maskiner i vårt samfunn, slik som en snakkende datamaskin. Andre igjen er mer ønskedrømmer av oppfinnelser. Du har for eksempel en matrepikator som ved et par tastetrykk frembringer de lekreste retter. Ingen hakking, skjæring eller koking nødvendig. Høres ikke det ut som en

drøm etter en lang dag på lesesalen?

Men uansett oppfinnelser og hendelser har vitenskapen i *Star Trek* rot i en viss vitenskaplig sannsynlighet. Mye av det som vises i serien er i teorien mulig, vi har bare ikke kommet så langt i vår utvikling. Dette gir *Star Trek* et snev av troverdighet, og har ført til at store deler av tilhengermassen er voldsomt opptatt av det vitenskaplige elementet i serien. Faktisk er vitenskapen *Star Trek* fremviser til tider så gjennomtenkt og snedig at den kan virke realiserbar. Den velrenommerte sciencefictionforfatteren Arthur C. Clarke går så langt som å hevde at *Star Treks* teknologi kommer til å påvirke vår egen teknologiske utvikling. *Star Trek* viser nemlig teknologisk utvikling i et så positivt lys at folk får lyst til å leve i en slik fremtid. I motsetning til for eksempel i *Matrix* (1999) hvor menneskene blir kontrollert av sin egen teknologi, mister personene i *Star Trek* aldri permanent kontrollen over teknologien de forvalter. Faktisk mister de aldri kontrollen i det hele tatt. På en eller annen måte gjenopprettes alltid status quo, og det er jo selvfølgelig en betryggende

tanke å følge: i fremtiden kommer mennesket til et punkt hvor vi kan løse de fleste problemer, det være seg mystiske epidemier eller allmektige, fiendtlige innstilte vesener.

Og kommer personene i *Star Trek* opp i en konflikt er det gjerne de som har rett, og det utopiske i *Star Trek* trer da klart frem. Særlig er tydelig kommer dette frem i *Star Trek: Next Generation* og hos overmennesket Jean-Luc Picard. Mennesket har kommet til et stadium hvor vi takler det meste, hever oss over de animalske instinkter og hengir oss til en fornuftig løsning. Vi kontrollerer naturen og har skjont en viss mening med eksistensen (det må vi jo ha gjort om vi alltid skal ha rett). Opplysningsfilosofene ville ha vært stolte.

Men rettes det kritikk mot *Star Trek* er det gjerne her den kommer. For hvor realistisk er det at mennesket gjennomgående skal ha rett? Særlig overfor fremmede, utenomjordiske kulturer? I begynnelsen ble *Star Trek* også kritisert ganske kraftig for det som ble oppfattet som en voldsom fokusering på kollektivets rett på bekost-

ning av individet. Med en så voldsom organisasjon som Starfleet, og med det alltid like ufeilbarlige Prime Directive i ryggen, hvor ble det da av

Opplysningsfilosofene ville ha vært stolte.

enkeltmennesket?

Star Trek svarte på denne kritikken ved å lansere en av de mest skremmende fiendene i moderne science-fiction: The Borg Collective. Kort fortalt er Borg robotiserte organismer med en felles bevissthet som reiser rundt i galaksen og assimilerer alle de kommer over. Hos Borg er det ingen identitet, ingen selvstendighet, ingen navn - kun nummer.

Og ikke bare stilles personene i *Star Trek* nesten hjelpeløse overfor denne voldsomme fienden, men selve idealmennesket i *Star Trek: Next Generation*, Jean-Luc Picard, blir assimilert og "borgifisert". Mannskapet er i villrede og kommer ingen vei. Ting ser alvorlig mørkt ut - men Picards individualitet er ikke helt borte, og i det

mange mener er en av de beste episodene i *Star Trek: Next Generations*, kjemper Picard mot Borg. Og han vinner. Når alt kommer til alt er altså indi-

videt sterkere enn kollektivet - selv i *Star Trek*.

Videre skal selvfølgelig ikke *Star Trek* tas alt for seriøst. Det er eventyr, fantasi om vår fremtid. Det er spekulasjoner, og det finnes ingen garantier for at det vil bli slik. *Star Trek* er nemlig, trass i alle sine romskip og fjerne datoer, et barn av sin tid - vår tid. *Star Trek* handler nemlig ikke så mye hvordan fremtiden kommer til å bli, som hvordan vi ønsker at den skal være.

Jakten på det perfekte eplet

Etter at Gud ba oss dra til helvete ut av hagen hans ble dagligvarehandelen det beste alternativet for de som vil holde legen på armlengdes avstand. Men nå vil onde tunger ha det til at epler kanskje ikke er så sunne lenger. Hva skjer?

tekst: Espen A. Eik

illustrasjon: Bård Henning Kvinen

Som liten pjokk ble jeg overrasket over hvor små, skrukkete og ufyselig sure eplene i nabohagen var. Epler, slik jeg hadde lært dem å kjenne fra butikken, var store, blanke og saftige. Nå sitter jeg her, som stor pjokk, og vet at det som kommer rett fra naturen ikke alltid er like tiltalende (nå vet jeg også at det var ganske tullete av meg å gå på epleslang i juli). Det er derfor vi har matsminke.

Må vi dø langsomt?

De fleste av oss vet nå ubehagelig mye om hva som gjemmer seg bak matens tiltalende ytre. Alskens sprøyte- og søtningsmidler og farge- og lukkstoffer gjør maten innbydende og smakfull, men angivelig også allergi-, astma- og kreftfremkallende. Jeg vet egentlig ikke hva som er verst: Skal man lese innholdsfortegnelser som om de var kontaktannonser - egentlig ikke noe kult å lese, men man vet jo aldri hva man kan komme over - eller skal man bare gi blanke og spise som før, og så dø langsomt under astmaanfallet du får når legen forteller deg at du er allergisk mot kreftmedisinen? Eller finnes det et perfekt eple, et som er saftig og godt uten å ha blitt sprøytet? Og hvor farlig er egentlig de kjemiske sprøytemidlene?

Vår tids slange?

Et lite blikk på internettsider drevet av miljøbevisste øko-idealister overbeviser meg om jeg har kort tid igjen å leve. De er ikke veldig positive til sprøytemidler, for å si det sånn. Slik slangen en gang slanget seg stille fram, i slangens sedvanlige stil, og narret Eva til å tro at kunnskapen om godt og ondt var aldeles ufarlig, slik lurer matsminken oss nå til å tro at det er helt naturlig for epler å glinse som vannperler på ryggen til en nydusjet H&M-modell. Når vi så har blitt lokket inn i matsminkenes smakfulle og saftige verden, er det visstnok for sent å snu når vi møter det nådeløse bivirknings-spøkelset i døra. Da er vi allerede solgt, og alt faller i fisk.

Uff da. Med gryende engstelse bestemmer jeg

meg for å høre andre si deres versjon av saken.

The sun always shines - i utlandet

Ole A. Ribsskog jobber for firmaet Edens Gave, som leverer fersk frukt til bedrifter i Oslo-området. Ribsskog kan fortelle at man pleide smøre eplene inn med voks for at de skulle se finere og mer innbydende ut. Det er nå forbudt, og forekommer ikke lenger - i alle fall ikke som han vet om. Når jeg spør nærmere om han vet noe om hvordan frukten de selger blir sminket og preparert før den når kundene, blir han litt mer diffus i svarene sine. Han sier noe om at det i utlandet er mye mer insekter enn her hjemme, og at det derfor er naturlig å sprøyte dem mer. Ribsskog nøyer seg med å konstatere at det er umulig for ham å holde kontroll med hva de forskjellige produsentene gjør før de sender varene til Norge. Det kan jeg godt forstå, sier jeg. Utlandet er jo et ualmennlig stort land.

Bama betrygger

Når jeg henvender meg til fruktleverandøren Bama får jeg først opplyst at det ikke heter *sprøytemidler*.

- Det kalles *plantevernmidler* på fagspråket, sier Jens Strøm ved Bamas produktkvalitetsavdeling. Han fortsetter med å si at det i utlandet er helt andre vekstforhold for frukt enn her på berget. Her hjemme er sommeren så kort, noe som gjør at frukten vokser på en helt annen måte. Med de stabile værforholdene i utlandet får frukten mer tid på seg, og får dermed lenger holdbarhet og blir seende "finere" ut. Strøm gjør det også klart at ingen av deres produkter inneholder rester av plantevernmidler, i alle fall ikke ut over de grenser som myndighetene har satt. Dessuten, legger han til, blir ikke plantevernmidler tillatt brukt før de har blitt testet over lang tid, og de skal derfor ikke medføre helsefare av noen form.

Men tenk hvis...

Vi er altså beskyttet i myndighetenes trygge favn. Det gjør at jeg kjenner meg ikke så veldig trygg, for å være helt ærlig. Hvis plantevernmidlene ikke skal medføre "helsefare av noen form", hvorfor setter de da grenser for bruken av dem?

Økologiske produkter er produkter som har blitt framstilt uten bruk av kjemiske tilsetninger

eller matsminke. Det har kommet mange økologiske varer i dagligvarebutikkene, men prisforskjellen mellom de "vanlige" varene og de økologiske er stor. Dette får jeg opplyst skyldes at arbeidsmengden for en øko-bonde er større enn for en vanlig bonde. Man kan ikke sprøyte bort de vekstene i åkeren som ikke gir penger i kassen, derfor går det mye tid (og antagelig mang en rygg) med i lukingsarbeid. Det kan forklare hvorfor bare to prosent av norsk landbruk er økologisk pr. i dag. Det er rimelig å anta at prisene vil synke hvis etterspørselen og produksjonen blir større.

Rasjonelle epler

Hvis man ønsker å handle økologisk i en dagligvareforretning, bør man være klar over at noen av varene ikke er så økologiske som de kan virke ved første øyeblikk. Et eksempel på dette fant jeg på den skinnende nye COOP-Mega butikken i Strømgaten. Her har de mange økologiske varer, og jeg fant noe jeg trodde kanskje kunne være de perfekte eplene. Store var de, og saftige så de ut. De ble kalt "miljøepler", og lå strategisk plassert blant økologiske varer. Men en hyggelig ansatt kunne informere om at miljøeplene dessverre ikke var økologiske, de hadde nok blitt sprøytet og piffet opp de også - men bare når det var helt nødvendig, la hun kjapt til. Jeg måtte innrømme at jeg ikke visste at det var vanlig å sprøyte når det ikke var nødvendig. Joda, de sprøyter hele tiden på andre epler. De tar ingen hensyn, de sprøyter som gærninger. Men ikke med disse eplene, altså. Disse eplene får en bare anta er sprøytet på en ...eh... fornuftig og rasjonell måte.

Ja, de penga

Det er et alternativ jeg ikke har nevnt til nå, nemlig Helios. Helios-kjeden selger for det meste økologisk-dyrkede produkter. Jeg velger å avslutte min tur i den lille butikken med de store prisene. Eplene her koster tre ganger mer enn de på Rema, og er ikke så blanke som de på Mega. Det er på en måte betryggende. En smaksprøve viser at de smaker minst like godt som andre epler. Men det er jo en kjensgjerning at utseendet betyr mye, også for mat. Og penger betyr for øyeblikket mer enn det meste, enten vi liker å innrømme det eller ei.

Aldri så galt...

Det vil nok ta tid før økologisk mat dominerer butikkhyllene. Det positive med det er at vi alle har en god mulighet til å simulere tidsriktig miljøbevissthet i mellomtiden. Joda, jeg skulle nok kjøpt mer økologisk, hvis det ikke var så dyrt og vanskelig å få tak i....

(Lise Myhre - fortsettelse fra side 25)

- Noen vil vel spørre meg om hvorfor akkurat dyrevern, men da blir jeg irritert. Jeg mener at man kan ikke få gjort noe med noe, dersom man ikke tar for seg én ting av gangen. Dersom jeg kan gjøre noe for dyrevern, så er det bra, men da må andre ta seg av sine ting. Jeg kan ikke redde alle på én gang, det går ikke. Dessuten henger alt sammen. Det er så korrupt og bedrøvelig at vi klapper Spania på hodet og sier det er greit med tyrefekting, for da får vi støtte tilbake til hvalfangst. Her i Norge er vi veldig flinke til å sitte og si at de så kjipe andre plasser i verden når de hugger ned regnskogen, forurensar miljøet og foretar diverse overgrep. Men skal vi ha en troverdighet når vi kritiserer andre, bør vi ha ryddet opp her hjemme først. Jeg kan selvfølgelig se argumenter for dyreforsøk og innad i kjøttproduksjonen, men for eksempel pelsoppdrett synes jeg er helt hinsides. Det kan ikke forsvares, og det er jævlig viktig for meg!

I tillegg har hun fadderbarn, samler inn penger til veldedige formål, NOAH, også har hun adoptert en katt (!).

- Jeg har fjernadoptert en bakgårds katt her i Bergen. Er ikke det bra eller, ler hun. Igjen. Hun sier hun er vegetarianer.

Det er lett å føle seg avslappet med henne.

Positive og negative konsekvenser

Jeg lurer på hvordan hun takler kjendisstatusen. Hun bedyrer at hun ikke føler seg som en kjendis, selv om hun opplever en gang i blant at folk stirrer på henne dersom hun nettopp har vært på tv. Da lurer hun på om hun har noe som stikker ut av nesen, og kobler det ikke til Nemi.

- Jeg synes ikke det er kult å være på tv, selv om jeg setter pris på at Nemi blir eksponert. Jeg holder meg selv litt mer privat og ønsker ikke å avdekke så mye om meg selv i media.

Ellers har hun opplevd en del rare ting og møtt mye sære folk. Hun får stadig e-post fra diverse uteplasser som har satt henne på VIP-listene deres; de samme uteplassene som for et par år siden ikke ville slippe henne inn fordi hun gikk med nagler eller ikke var "hipp" nok.

- Det er litt kvalmt, synes jeg. Jeg gidder ikke å gå på de plassene.

Dessuten hadde hun for en stund siden en dårlig opplevelse med en journalist som var litt psyko og drev og ringte til henne midt på natta.

- Men stort sett er det hyggelige folk som tar kontakt. Det å få feedback er kult, spesielt siden jeg sitter alene og jobber hele dagen. Det virker som mange har et slags venneforhold til Nemi.

Det er for å underholde at hun lager ting, men innimellom er det også et lite håp om å kunne vekke en eller annen tanke. Få leseren til å tenke over en ting to ganger.

- Ikke nødvendigvis for å få folk til å være enige med meg, men slik at de kan registrere nye måter

å se en sak på. Jeg liker å sette ting litt på spissen.

Et merkelig eksempel

Hun drikker mer cider. Jeg spør om hun ikke liker pils. Det gjør hun. Men nå trenger hun sukker, så hun kan headbange på konsert. Hun skal snart videre og se Borknagard på Hulén.

Jeg spør om hvorfor hun ikke har kjæreste. Hvordan jeg vet det, spør hun litt overrasket. Jeg sier jeg har lest det. Hun bekrefter at hun ikke har det.

- Det er litt rart det der. Det er så mange som mener at en ikke kan ha det bra dersom en ikke er i et forhold, liksom at det mangler noe. "Stakkars deg, er du helt alene, du". Forstår du? Akkurat nå har jeg ikke behov for etablering, video og pizza i sofakroken, og deretter barn og giftemål. Jeg tenker ikke så mye på det. La meg komme med et grotesk eksempel.

Jeg lar henne komme med et eksempel.

- Når man har sex og får orgasme, så har man inntil da bare tenkt på sex, men etter orgasmen er det ikke så spesielt lengre, og da tenker man på noe helt annet.

Jeg flakker litt med blikket.

- Jaha, sier jeg, lett undrende.

- Er du med meg?

- Ehh... Nei, sier jeg.

- Jeg har nettopp vært i et bra forhold. Da føler man ikke for å begynne og lete igjen med én gang. Det finnes andre ting å drive med. Skjønner du?

Fotografen vår kommer tilbake fra baren og stopper videre diskusjon. Jeg lurer på hva hun mente med orgasme-metaforen.

- Du skjønte ikke den, ler Lise...

Jeg må innrømme at jeg ikke gjorde det.

En gang kunstner...

Jeg forandrer tema. Har hun det bra i dag? Det sier hun at hun har. Det er ingenting hun ville ha gjort annerledes eller angrer på. I allfall sånn rent generelt. Hun lever etter regelen om at dersom man opplever noe kjipt, så er det selve personen som avgjør hvilke erfaringer man skal få, og ikke selve situasjonen i seg selv. Hun har jo drømmejobb og ingenting å klage på.

- Hva om inspirasjonen forsvinner, spør jeg.

- Det skal jeg tenke på når jeg kommer dit, svarer hun, - men jeg kommer nok alltid til å tegne. Jeg skjønner ikke hva annet jeg skal drive med.

Fortsatt mystisk

Lise skal på konsert. Vi forlater lokalet. Mens vi går tilbake mot Garage, blir jeg mobbet av en lett smilende Lise fordi jeg ikke forstod det "groteske" eksempelet hennes. Jeg spør om hun ikke kan forklare det. Det vil hun ikke. Fortsatt litt mystisk, men ikke like mørk og hemmelighetsfull...

hollywoodskurken

Hans Gruber kjem inn i Nakatamiskyskraparen i New York. Sjølv sagt er John McClane aka Bruce Willis nettopp komen dit og - McClane med anna intensjon enn den kalkulerande tyskaren.

tekst: Mads L. Holvik

Ein helt kan berre definerast ut frå skurken han kjempar mot, slik er det både i røyndomen og på lerretet. Utan ein overtydande Alan Rickman i rolla som Hans Gruber ville *Die Hard* (1988) ha vore ein dårleg film. Det er skurken som får helten til å handle, Bruce Willis hadde forlate juleselskapet tidleg var det ikkje for antagonisten Hans Gruber. I samanheng med *Die Hard* høver det å nemne at terroristar er eit godt utgangspunkt for gode skurkekarikaturar, dei mest populære emna i Hollywood har tradisjonelt vore blonde tyskarar. Men terroristutvalet er blitt mindre og mindre det siste tiåret, særleg etter at Sovjetsamveldet braut saman og KGB blei omgjort til KG-used-to-B. Dessutan har IRA seinka aktiviteten sin dei siste åra, og dermed kan ikkje kinovitjande rekne med mange arge nordirske menn i skurkeroller på ei stund. Også arabarane har vore mykje nytta som skurkar, til dømes i filmar som *True Lies* (1994) og *Back To The Future* (1985), problemet for Hollywoodprodusentane er at arabarane ikkje er fienden, på same måten som russarane ikkje er ein trussel lenger. Disney fekk av den grunn mykje kritikk for å framstille arabarskurkar i *Aladdin* (1992) med arabisk dialekt, medan heltane hadde amerikansk tonefall. Ein har ikkje råd til å konstruere uheldige fiendebilette i eit land der underhaldningsindustrien er den mest lukrative nest etter flyindustrien.

Mangfald blant skurkar

Det geniale med *Die Hard* er på mange måtar at terroristane ikkje er ei homogen gruppe, men ei etnisk blanding. Dataeksperten spela av Clarence Gilyard Jr. er mørkhuda, og tilsynelatande ikkje utsett for rasehets frå Hans Gruber, Karl og dei andre. Så det er på mange måtar ein kompleks gjeng sjølvrealiserande skurkar vi har med å gjere, dei er i stor grad meir intellektu-

elle og danna enn John McClane, og Hans Gruber siterer Shakespear i same andedrag som han nemner amerikanske filmstjerner. Det er også interessant å merke seg at FBI blir framstilte som ignorante idiotar som berre er ute etter spaning, og som ikkje har noko respekt i det heile for prosedyre og underordna. Reginald VelJohnson som den afroamerikanske politibetjenten Al Powell utviklar eit venskap med McClane, medan FBI utset alle for fare med ein slags "kugumentalitet".

Storebror ser deg

Styresmakter som er uærlege og som har eigen agenda er ein gjengangar i Hollywood, seinast i *Enemy Of The State* (1998), der Will Smith spelar advokaten Robert Clayton Dean som blir jakta på av ein korrump politiskar og det hemmelege NSA. Det er på mange måtar eit sunnheitssteikn at den amerikanske staten så ofte blir framstilt som skurk, samstundes som det kan vere eit teikn på paranoia. Som i *Conspiracy Theory* (1997) der Mel Gibson er overtydd om at han blir overvaka, medan ting tyder på at han er gal. Her har manusforfattar Brian Helgeland gjort ei smart vending, men i røyndomen er jo slike skurkar oftast imaginære. Det kanskje beste dømet på einskildmennesket mot styresmaktene er *First Blood* (1982), der John J. Rambo er fange i sitt mentale post-vietnamesiske fengsel, og Sheriff Will Teasle freistar å få han vekk frå byen sin. I *Rambo 2* (1985) er teknologien like mykje skurken som Murdock, som ikkje vil plukke opp Rambo på den avtalte staden..

That camp... was supposed to be empty. Rambo goes in, a decorated vet, he finds no POWs, the Congress buys it -- case closed! And if he happens to get caught, nobody knows he's alive except you and your computers... and you can reprogram that can't you?

På slutten skyt Rambo sund det høgteknologiske utstyret, og går inn i solnedgangen, ute av stand til å fungere i samfunnet. Eller er det andre som ikkje er i stand til å akseptere John J. Rambo?

Forretningsmenn

Hollywood har brukt mykje energi på å gje forretningsmenn dårleg rykte. Dei tradisjonelle skurkane her er Mr. Potter, den onde bankmannen i *It's a wonderful Life* (1946), Dickens *Perennial Scrooge* og antihelten *Citizen Kane*. Hollywood har halde fram tradisjonen med aksjemanipulatorar som Gordon Gekko aka Michael Douglas i Oliver Stone sin film *Wall Street* (1987) og advokatar i *The Firm* (1993). I *The Firm* er det faktisk advokatane og advokatfirmaet som blir framstilte som badguys, ikkje mafiaen som firmaet har tilknytningar til. Det kan vere verdt å merke seg at i følge Frank Sinatra og andre er det politisk ukorrekt å nytte nemninga mafia, sidan det ikkje eksisterer nokon mafia, det er berre eit forsøk på å sverte italienskamerikanarane.

I filmen *Rising Sun* (1993) er det japanske forretningsmenn som er dei onde, men den typen skurkar tilhøyrrer fortida fordi japanarane konsumerer ein stor del av underhaldningsprodukt frå USA. Kanskje det er derfor John Connor aka Sean Connery uttalar seg positivt om japanarane.

Condoms don't work. They either break, or they slip off, or they make your dick shrink. Nah, but you still got to use em, yo. At least I did once.

- *Americans like to fix the blame. The Japanese fix the problem.*

Då sit ein att med onde amerikanske bankmenn, narkotikabaronar og grådige multinasjonale selskap som dei beste alternativa. Oljeselskap kan vere teneleg som skurkar, berre spør Steven Segal som regisserte i *On Deadly Ground* (1994). Michael Caine spelar den skrupellause eigaren av oljeselskapet Aegis Oil Co. som ikkje har noko respekt for dei innfødde og naturen i Alaska. Truleg angrar Caine på at han blei med i eit slikt makkverk av ein film, og gjev til slutt uttrykk for det når han tryglar. *-Go ahead, shoot me!*

Psykopatar og einstøingar

Nokre av dei beste skurkane er dei som er mentalt ustabile og som ikkje skyr nokon middel. Men Hollywood trør ei fin linje her, fordi mentalt sjuke personar av mange blir sett på som politisk ukorrekte; psykopatar er unntaket. Det er essensielt at publikum forstår at desse individua ikkje berre er sjuke, men at dei er kriminelle og finn glede i arbeidet sitt. Dei må også utføre arbeidet sitt med ein viss stil. Lista er lang, ein kan nemne Norman Bates i *Psycho* (1960), Freddie Kruger i *Fredag den 13-filmene*, Robert Mitchum og Robert DeNiro i *Cape Fear* (1962 og 1991), Jack Nicholson i *The Shining* (1980) og det siste dømet Hannibal Lector i *Hannibal* (2001). Kvinnelege psykopatar er representerte ved Kathy Bates i *Misery* (1990) og Rebecca De Mornay i *Hand That rocks the Cradle* (1992). Ein skulle tru at Anthony Hopkins i *Hannibal* spelar ein på alle måtar avskyeleg person, men det som gjer filmen så ubehageleg er at psykopaten blir framstilt som normal, som ein diagnostikar som har sett korleis samfunnet verkeleg fungerer. I *Se7en* (1995) ser John Doe aka Kevin Spacey på seg sjølv som rasjonell, men sjåaren blir desto meir sjokkert fordi ein får ei kjensle av at han har eit poeng.

Let off some steam, Bennett

Ein av mine favorittpsykopatar er utan tvil Vernon Wells i rolla som Bennett i *Commando* (1985). Bennett er ein tidlegare soldat i ei spesialstyrke der Col. John Matrix spela av Arnold Schwarzenegger også var operasjonell. Vernon Wells har den beste stunda i sitt liv medan han lirer av seg absurde setningar til Arnold. Bennett har klare homoseksuelle trekk, til dømes ein lærvest med piggar, bart og feilfri britisk aksent. Reint militært er ikkje Ben-

nett særleg farleg, men som trugar av det heteroseksuelle sjølvbildet er han svært farleg, og må eliminerast. Det gjer Arnold ved å penetrere han med eit langt metallrøyr som leiar damp.

- *Let of some steam, Bennett*, er einlinjerskommentaren til den austerriske eika. Eit slikt homoseksuelt element finn ein også i *Terminator 2* (1992) med den androgyne T-1000, ein flytande fysisk konstruksjon som kan forme metallkroppen sin etter vilje. Element som kan truge det maskuline sjølvbildet vil halde fram med å vere trekk ved skurkane i lang tid framover, men ein skurk som Bennett i *Commando* vil truleg ikkje vise seg meir.

Den sannferdige skurken

Skurken som er skurk fordi han freistar følge lov og reglar etter punkt og prikke, vil alltid vere aktuell. Døme er sjukesyster Louise Fletcher i *One Flew Over The Cuckoo's Nest* (1975) og Burt Lancaster i *Seven Days in May* (1964). I det siste er desse skurkane blitt meir nådelause og saftigare, som Gene Hackman i *Unforgiven* (1992) og Jack Nicholson i *A Few Good Men* (1992). Den beste sannferdige skurken er etter mi meining tidlegare nemnte Sheriff Will Teasle aka Brian Dennehy i *First Blood*. Han er på mange måtar ein heilt vanleg sheriff som ikkje vil ha alt slags folk i byen sin, og som betaler ein lærepeng på vegne av det amerikanske folk. I *Born on the Fourth of July* (1989) er Ron Kovic

aka Tom Cruise ikkje utsett for ein like markant antagonist, skurken er meir abstrakt og udefinerbar. Det er den store skilnaden. Meir kjent blant dei som ikkje ferdast i Hollywoodrøyndomen er kanskje *Karius og Baktus* (1954), der den sannferdige skurken er den tause tannbørsten, som ikkje treng argumentere for rørslene sine. Tannbørsten er ein slags Sheriff Will Teasle som ikkje vil ha element som *Karius og Baktus* i området sitt.

Eg er Vlad Dracula

Tannbørsten kan også tolkast som eit monster, skapningar som har fast plass i skurkegalleriet til einkvar manusforfattar. Frankenstein og Dracula fortener sin eigen skurkekategori, sjølv dårleg produsering, regisering og manus kan ikkje øydelegge apellen til desse. Formelen er enkel i Frankensteinfilmene: Gud skaper mennesket - mennesket leikar Gud og freistar å skape liv - Frankenstein drep mennesket. Meldinga er lett å forstå: Mennesket har ikkje rett til å leike Gud. Sjølv sagt har Frankenstein mange syskenbarn, som Godzilla, assorterte insekt og muterte blekksprutar. Meir fjerne slektingar er slangen i *Anaconda* (1997), King Kong, romuhyret i *Alien* og så bortetter. Alle desse er politisk korrekte for Hollywood fordi store slantar og muterte insekt ikkje går på kino. I *Anaconda* er det for øvrig interessant å merke seg at Ice Cube, som saman med NWA hadde hiten *F**k Tha Police*, plutsleg har fått ein ny fiende, nemleg ein 11 meter lang kvelarslange.

Antisosiale gjengar og "white trash"

White trash og andre utskot er sikre kort i skurkerolla. Ubegroveleg sikre. Dei moralfattige gjengane i *Kids* (1995) kjenner ingen verdi på menneskeliv, ikkje ein gong deira egne. Ungdomane i *Menace II Society* (1993) likeleis, og for å vere heilt ærleg er desse meir skremmande enn karikerte psykopatar og monster. Ungdomane i *Kids* er fråstøytande fordi ein kan vente å møte slike på gata. I ei scene frå filmen uttalar Telly aka Leo Fitzpatrick seg om kondomar. *Condoms don't work. They either break, or they slip off, or they make your dick shrink. Nah, but you still gotta use em, yo. At least I did once.*

--Dr. Hannibal Lecter og Frankenstein har etter mi meining ikkje noko å stille opp med her.

Mens vi venter på den perfekte teksten

Vil du bli forfatter? Er det drømmen? Vel, jeg kan ikke garantere en rask karriere, bare et mulig spark i riktig retning. Bli med på besøk til Skrivekunstakademiet.

tekst: Tonje H. Sørensen

foto: Aud Marit Sofie Wigg

Skolen ligger på Verftet, er berømt og beryktet i hele Norge, og har hatt intet mindre en 60 debutanter siden 1985.

Som forfatteren bør du helst være som Hemingway. Du skal leve vilt og over evne. Gå ut med prinsesser og ha et medfødt supertalent for skriving. En liten depresjon og omgang med rusmidler er ikke heller å forrakte. Det du derimot ikke skal gjøre er å gå på skole og jobbe seriøst med skriving i et år. Gjør du det blir du stigmatisert og beskyldt for å vere strømlinjeforment.

- Jeg skjønner det ikke, sier Øyvind Rimbereid, undervisningsleder ved Skrivekunstakademiet i Hordaland.

- Folk går jo på kunsthøyskoler for å lære om kunst, og på konservatorier for å lære om musikk. Hva er så galt med å jobbe med skriving? Har du ikke talent før du kommer hit kan vi ikke hjelpe deg uansett.

Skrivekunstakademiet ble stiftet i 1985 av forfatteren Rolf Sagen og Hordaland Fylkeskommune. Men de er ingen konkurrent til Litteraturvitenskap.

Undervisningen er praktisk rettet med særlig vekt på den enkelte students tekster. Man har intensive undervisningsperioder, og så lange fordypningsperioder hvor man skal skrive. Men tro ikke at det bare er å levere inn noe du inspirert kom på kl. 0400 på et nachspiel.

- Jeg var ikke klar over hvor hardt det egentlig var å skrive før jeg begynte her, sier Øystein Mentzoni, en av elevene på Skrivekunstakademiet.

Og ikke bare skrivingen. Teksten leveres inn og blir så grundig lest og kritisert av medelevene. Det skal være en hurtig, massiv respons på teksten.

- Et kor av stemmer mot hver tekst, sier Rimbereid. Lesing av tekster, både egne og andres, blir derfor en viktig del av studiet. Rimbereid innrømmer at denne typen undervisning kan virke belastende, og ikke alle takler det. Allikevel har Skrivekunstakademiet over 100 søkere hvert år, men bare rundt 12-15 blir tatt opp.

Undervisningen gis av fire faste lærere og ca. 15-20 gjesteforelesere årlig. Disse kan være alt fra kjente skikkelser som Dag Solstad, til litteraturkritikere og essayister. Men Skrivekunstakademiet

er ingen institusjon som skal lose den håpefulle inn i forfatterens sagnomsuste verden, her skal det fokuseres på skriving, skriving, skriving – og elevene skjermes så mye som mulig fra forlag og presse. Leter du dermed etter en skole som kan gjøre deg berømt og omdiskutert er ikke Skrivekunstakademiet stedet for deg. Her er det selve skrivehåndverket det fokuseres på.

- Men er det ikke litt naivt å isolere studentene på denne måten? Det må da bli et voldsomt sjokk for dem når de trer ut av akademiets lune bomull og inn i verden. Hadde det ikke vært på sin plass med litt praktisk undervisning om hvordan man skal takle forlagsbransjen også?

- Både ja og nei, sier Olaug Nilsen og Øystein Mentzoni som er elever ved akademiet.

De innrømmer at det sikkert kan bli et sjokk, men tror at man samtidig får ro til å skrive det man selv står inne for. Man får leke seg med forskjellige sjangere, og trenger ikke å skrive til en bestemt målgruppe. Begge elevene innrømmer at de kan bli ganske egosentriske og litt navlebeskuende, men at de også får tid til å utvikle sin egen stil.

Det er etterhvert blitt en klisjé å ha sin egen stil. Sammen med å skrive om det man kjenner er dette en av de virkelige store kalkunene.

- Ja, innrømmer Olaug Nilsen, - men det er også det man kan man som blir mest gfripende. I tillegg har en forfatter lov til å vri på sannheten, men en viss forankring i personlig erfaring må det jo være.

Å oppdage sin egen stil er oppsummeres av Finn Kalvik når han synger om å *Finne seg sjæl*. Det er blitt et begrep. Det er noe man venter at Åpen Post skal gjøre narr av. Faktumet er at stadig flere i Norge skriver bøker, mens stadig færre leser dem. Ikke bare gjør dette forfatterbegrepet mer utvannet, men det må da bli mange døgnfluer ute og gå. Du skal ha noe ganske spesielt for å lykkes som forfatter i dag. Begge elevene nikker til dette.

- Jeg tror det er viktig å ha noe annet å gjøre ved siden av, sier Øystein Mentzoni, og legger til at altfor mange blander sammen forfatterrollen og kjendisrollen. Søker man å bli kjent gjennom å være forfatter blir man nok ganske fort desillusjonert. Selv ønsker de en litteraturarena hvor

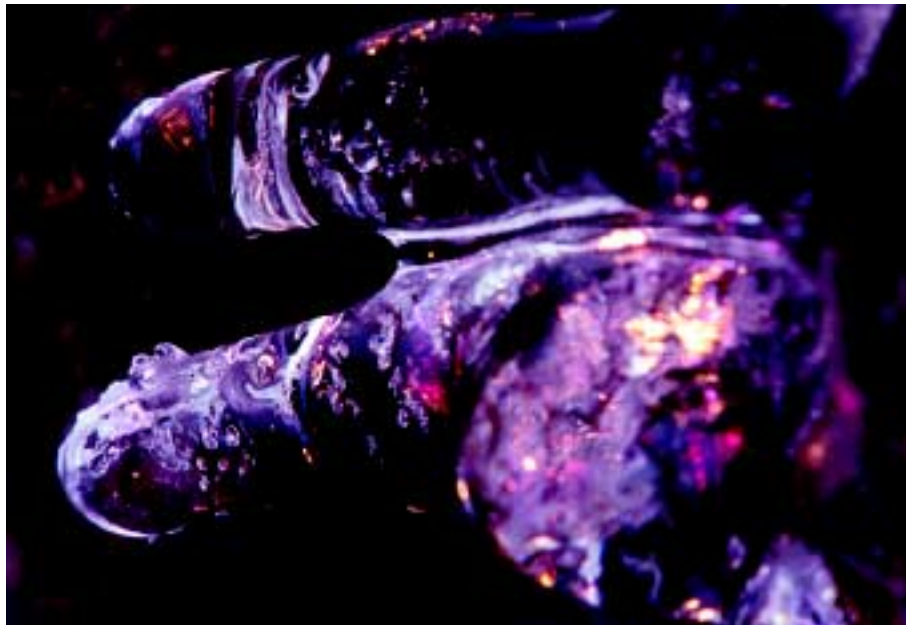
teksten kan stå alene som et selvstendig medium, og ikke bli dømt ut i fra hvem som har skrevet den. Skrekkeksemplet her må vel være Erlend Loe som har kommet dit hen at folk leser bøkene hans fordi det er Loe som har skrevet dem, ikke

Skrivekunstakademiet i Hordaland

holder til i Kulturhuset USF (Verftet). De har som formål og gi undervisning i, og generelt styrke norsk skriftkultur. Utdanningen er gratis og går over et år, men den gir ingen formell studiekompetanse. Man kan søke lån og stipend hos Lånekassen.

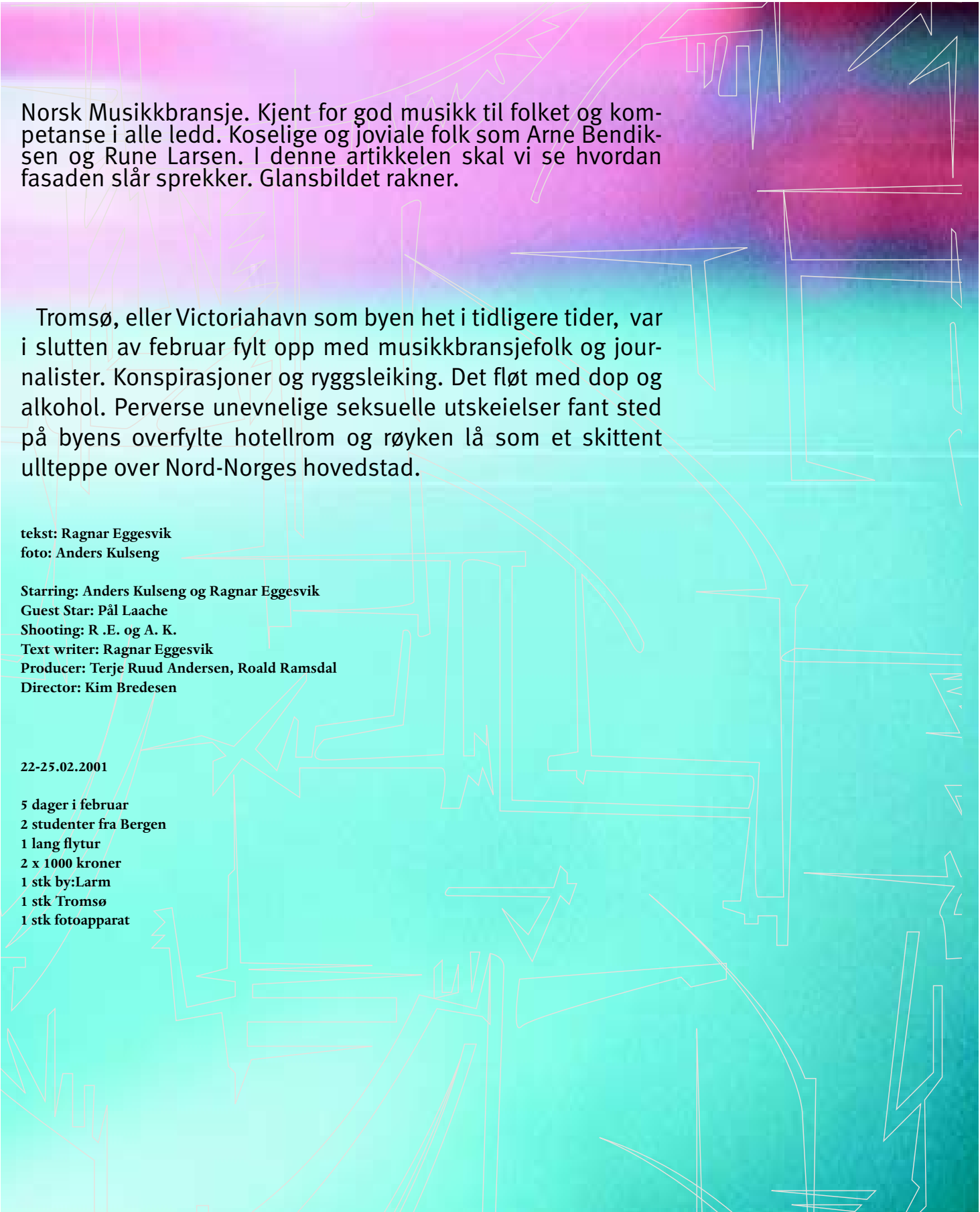
Telefon: 55 23 04 50

www.skrivekunst.no

PHOTON

bildene er tatt av Kristin Torsteinson

Norsk Musikkbransje. Kjent for god musikk til folket og kompetanse i alle ledd. Koselige og joviale folk som Arne Bendiksen og Rune Larsen. I denne artikkelen skal vi se hvordan fasaden slår sprekker. Glansbildet rakner.

Tromsø, eller Victoriahavn som byen het i tidligere tider, var i slutten av februar fylt opp med musikkbransjefolk og journalister. Konspirasjoner og ryggslanking. Det fløt med dop og alkohol. Perverse uevnelige seksuelle utskielser fant sted på byens overfylte hotellrom og røyken lå som et skittent ullteppe over Nord-Norges hovedstad.

tekst: Ragnar Eggesvik

foto: Anders Kulseng

Starring: Anders Kulseng og Ragnar Eggesvik

Guest Star: Pål Laache

Shooting: R .E. og A. K.

Text writer: Ragnar Eggesvik

Producer: Terje Ruud Andersen, Roald Ramsdal

Director: Kim Bredesen

22-25.02.2001

5 dager i februar

2 studenter fra Bergen

1 lang flytur

2 x 1000 kroner

1 stk by:Larm

1 stk Tromsø

1 stk fotoapparat

Atrium Universal Pictures Presents

fear & loathing in tromsø

- hvordan overleve en langhelg i Tromsø på tusen kroner

Dette er historien om da vi skulle til Tromsø som musikkjournalister for å skrive en artikkel om by:Larm. På et sterkt redusert budsjett, med stort pågangsmot og heftige intensjoner om å få til en sabla god artikkel om årets hendelse i norsk musikkbransje, la vi ut på tur. En tur som etter hvert begynte å likne skremmende mye på en film med tilnæringsvis samme navn som denne artikkelen.

Tromsø (eller "Nordens Paris" som innbyggerne gjerne liker å kalle den) ligger et sted i Nord-Norge. Vi tar for hardt i hvis vi sier den er stor, og for svakt i hvis vi sier den er liten. Før turen ordnet vi med akkreditering på tre konsertscener og hadde dermed et slags opplegg klart. Overnatting var også planlagt i et studentkollektiv ti minutters gåtur fra sentrum.

"Frostrøyken kommer sigende. Sola har gått ned og kulda strammer seg rundt nesetippen. Tromsøs konsertscener fylles opp med musikkinteresserte mennesker."

Vi startet forbruksfesten med å kjøpe inn spaghetti og kjøttdeig for tre dager. Pasta er en sikker vinner på et innsnørt budsjett, tenkte vi og gliste godt for oss selv. Tre dager senere levde vi i spaghettihelvete. Det var greit den første dagen, faktisk ganske godt, men de neste dagene forbannet vi ideen om pasta tre dager på rad, og ideen om overlevelse på tusen kroner.

"Innenfor er det varmt og klamt. Det glimter i pils. Brunt gull. Det hviner i gitarer. Det virvles i trommer og en vokalist har tatt på seg verdens elendighet og lirer av seg noen skjærende tekster. Sigarett- og scenerøyken blander seg med hverandre og gir vekslingen mellom grønt og rødt scenelys motstand i kampen om oppmerksomhet"

Vi følte oss som pionerer. Oppdagelsesreisende. Mange konserter å velge mellom, mange scener å besøke, mange personer man skulle ha truffet, mye

pils som skulle vært konsumert og dessverre altfor lite penger å bruke...

"Har akkurat sett Monopot .Rolig laidback rock. Instrumentalt og stemningsskapende. Bergensband forresten... Begynner å få flyten. Haster ned til Driv 1, der Cloroform skal på scenen. Ser mot baren og treffer to mørke øyne"

Tromsøjentene. Vi kan snakke i timevis om Tromsøjentene. Mørke og mystiske var de. Magica fra Tryll. Øynene gnistret og smilet fikk den imaginære heisen man alltid befinner seg i til å falle fritt. Flerfoldige etasjer. Turbulens. Er det vår midt på vinteren?

Cloroform entrer scenen. Trommene slår grunnrytmen i bakgrunnen og kontrabassisten slår med buen på instrumentet. Skaper en rytme på et nytt nivå. Organisten sveiver i gang tangentarmen med store bevegelser og tyner orgelet for vrengete toner. Psykedelisk...Natten glir over i dag"

Sola sto atter opp og fikk det til å skinne i den blankpolerte glattisen i Tromsøgatene. Kommunen hadde visstnok ikke råd til å strø, så folk seilte gatelangs og klamra seg til skilt og lykestolper, i håp om at ikke gravitasjon, og mangel på friksjon skulle sette dem ut av spill. Rica Hotell var åsted for seminarene på by:Larm. Viktige emner innenfor bransjen skulle diskuteres og mange kjentfolk var invitert som foredragsholdere.

Petre hadde rigget til scene i lobbyen der de hadde direkteendinger fra programmet Kaliber.

Kjente personer ble intervjuet og flere band fikk spille direkte på radioen. Noe nedsatt etter forrige kvelds eskapader satt vi oss ned i lobbyen og så oss rundt. Ved nabobordet satt TV2s vert fra underholdningsnyhetene, Pål Laache, med resten av cruet fra TV2. De skulle ha direkteending fra by:Larm senere på kvelden. Vi slo av en prat med en av de teknisk ansvarlige. En fyr med boblejakk og typisk tekniker-look. Han kunne, eller ville ikke fortelle oss noe smussig fra tv kanalens indre rekker, så vi vandret videre. På jakt etter sensasjoner å fylle artikkelen med.

På studentstedet Driv hadde vi avtale med bergensbandet Monopot om et intervju. Konsertansvarlige ved utestedet, Marthe, kunne fortelle oss, at hun ikke hadde sett snurten av bandet siden forrige kvelds konsert, med påfølgende nachspiel. Rådsvill så vi oss rundt i lokalet for å finne noen å slå kloa i...

Marthe kunne fortelle at Cato Salsa Experience nettopp hadde hatt lydsjekk, og at de befant seg et sted på huset. Vi sporet dem opp og intervjuet et av Norges mest fremmadstormende band.

Grappa består av fem personer. De har holdt på i tre år, har base i Oslo, og har allerede gitt ut en kritikerrost cd på eget plateselskap. Plata har solgt ok og de virker fornøyd med tingenes tilstand. Styrer hele showet sjøl og er fornøyd med det. I Norge har ikke platebransjen vært i kontakt med bandet men, fra utlandet har det derimot vært endel interesse. Bandet har blant annet vært på turné i verdens

nest største platemarked, Tyskland, der de visstnok gjorde flere bra konserter. Fikk bra omtale i musikbladene Currang og New Musical Express.

I år skal bandet spille under Quart-festivalen og på den mindre kjente Øya-festivalen Når det gjelder by:Larm ble de forespurt om å være med og takket ja. De får dekket kost og losji samt flyreise oppover og ser fram til å spille, drikke øl og møte andre band. For de som husker så langt tilbake hadde de en konsert på Kvarteret i desember, og de som har fulgt godt med i den siste tiden vet at de deltok under by:Larm nachspiel på Hulen så sent som mars i år.

På direkte spørsmål om musikkstil og genre får vi vite at de spiller rock med rytmisk driv. Ordet "Experience" henspeler mot en psykedelisk groove i uttrykket og vitner om at gitaren er fremtredende i musikkbildet. Ettersom de driver med "undergrunnsmusikk", er de nødt til å søke mot utlandet, for å finne marked som er stort nok for denne type musikk. Selv om de har fått mye omtale med konserter og platesalg i Tyskland, fører ikke dette nødvendigvis til omtale i norsk presse. Bandet har likevel ved mange anledninger blitt profilert i dagspressen, så sent som nå i mars, da de ble intervjuet av Dagbladets lesere via nettsiden.

"Det er blitt kveld igjen i denne vanvittige byen. Lysene over broen som knytter øya til fastlandet er tent og glitrer i den kalde kvelden. Vi ser opp mot den stjerneklare himmelen og speider etter nordlyset, men det glimrer med sitt fravær. Igen lar vi oss trekke mot sentrum der lyset og musikken befinner seg"

Denne kvelden var det flere gode konserter. "Vidar Vang" hadde vi hatt kontakt med da vi kjenner en av de som spiller i bandet. De hadde overraskende vunnet pris for beste nord-norske band,

med gevinst på ti tusen kroner. I tillegg vant de TV kanalen "Metropol" sin pris for beste nykommer med femti tusen kroner i reklametid. Vi la derfor veien om Subsirkus for å se bandet.

"En enorm kø møter oss på utestedet. Det er visst mange som har planer om å se "Vidar Vang" denne fredagskvelden. Subsirkus er fullt. Over fem hundre inne. De slipper ikke inn folk før andre kommer ut. Vi står og venter i noen minutter før vi slipper inn. Musikken er i gang"

Vi måtte løpe for å rekke neste konsert. Avstanden mellom Subsirkus og Driv er ikke overdrevent stor, men med blankis i bygatene skal det ikke mye til før en går på trynet. Vi skulle se Cato Salsa Experience og hadde dårlig tid. Suste forbi det lokale gatekjøkkenet som solgte fiskeburgere, men hadde verken tid eller penger. Det var ikke så fristende uansett.

"Nok en pils i baren. Begynner å bli mange. Øynene glir rundt i lokalet. Mye folk. God stemning. Cato Salsa går på scenen. Leverer en OK konsert til tross for problemer med lyd på en av forsterkerne. Kjøper en ny. Nå er det jeg som glir rundt i lokalet"

Pengeproblemet var over oss som et spøkelse hele tida. Det er kjipt å hele tiden se distansen mellom det man vil og det man kan kjøpe. Matbudsjettet var kraftig innsnevret. Brød var det eneste vi hadde råd til nå. Delte en H-melk for å feite oss opp. Her var det prioritering.

"Lørdag. Vi flyter rundt. Begynner å bli slitne nå. Har sett endel konserter, men husker ikke hvordan de var. Pål Laache er overalt. Blir vi forfulgt?"

Noen dager har det med å koke bort i kålen. Lørdag var en slik dag. Var en tur innom "Blårock" der Kristoffer Schau og andre rockere stod og hørte på middelmådige Tromsøband. Vokalistene klatret rundt i bjelkene på sceneloftet og vrælte. Ganske kjedelig musikk egentlig. Sklei ned på Driv for å kjøpe billigere pils. Viktig å unngå dehydrering.

"Tida går fort når man er på musikkfestival. Timene bare renner unna og det nærmer seg stengetid."

Vi traff på Stine, som for anledningen kjørte rød gelenderwagen. En jeep - liknende bil, som noen kanskje husker igjen fra førstegangstjenesten i fors-varet. Stine skriver i studentavisa Utopia i Tromsø og kunne fortelle at mange har det gøy med ordspillet "Utropia", som henviser til seksuelt illojale jenter. Vi fylte opp bilen med to i kupeen og fem stykker bak. Kanskje ikke den mest komfortable bilturen gjennom historien, men absolutt et alternativ til å gå. Nachspiel har en tendens til nå et punkt der de flater ut, akkurat som når kullsyra går ut av en flaske. Etter å ha tilbrakt en time med å lytte til kvasi-filosofisk diskusjon har man en tendens til å gå lei. Tendensen var absolutt tilstedeværende og nok engang ble det en biltur gjennom mørke tromsøgater...

Helga gikk mot en slutt, slik helger alltid gjør. Tromsø viste seg fra en positiv side og vi gleder oss til å besøke byen igjen.

Hva fikk vi så ut av dette eksperimentet. "Det er mulig å klare seg på lite penger". Det visste vi jo fra før. Vi er jo studenter. Uansett: mye god musikk og muligheten til å oppdage en ny by gjorde turen til en opplevelse.

popkiller

Hvorfor velger Jan Bang, en av Norges fremste pop-produsenter, å vise fingeren til bransjen og gi ut ambient kunstmusikk?

tekst: Christian Watkins
foto: Kristin Torsteinson

Det begynner å bli mange år siden Jan Bang kom tilbake fra en Londontur med produsentkamerat Eirik Honoré. Mor Honoré var møtt opp for å treffe de unge håpefulle. Et møte som i følge Honoré satte varige spor i moren. Honoré forteller historien i bilen på vei til hotellet etter soundchecken:

- Jan hadde handla inn noe som minnet om ridebukser i svart skinn. Ei heilt vanvittig bukse. Så trang at han måtte ha hjelp til å få den på. I tillegg hadde han på seg noen vanvittige skinnstøveler som rakk han langt oppå kneene. Mora mi hadde kommet for å hente oss i bil. Da ho så Jan i det utstyret, snudde ho seg resolutt vekk. Så sa ho til Jan:: --- Du Jan, æ tørr'ke se på dæ. Du ser så skummel ud!

- Det var jo fordi hun så hvor godt utstyrt jeg var gjennom de trange buksene, fleiper Bang.

- Åh, brukte du Spinal Tap-trikset?!, kontrer Honoré.

Lene Marlin-effekten

Vi stopper utenfor hotellet, og blir enige om å ta intervjuet i hotelloungen. Bang spanderer en kopp te. Vi slår oss ned i noen Chesterfield-imiterte godstoler. De andre i loungen sløver foran Big Brother.

Atrium: - *Så godt som alt du produserte på 90-tallet var veldig rytmebasert, med spesiell vekt på house. Med den den tredje utgivelsen på Panavizion møter vi en mer naken sound med Velvet Belly vokalisten Anne Marie Almedal som eneste lydkilde. Hvordan forklarer du denne utviklingen?*

Bang: - Du kan si det sånn at housemusikk har blitt muzaken du hører på Rimi. Det blir mindre spennende å jobbe med sjangeren. Og nå spiller

jo alle jazzfolk over housegroover.

Atrium: - *Tittelen på soloplaten di, Popkiller, peker fram mot dagens Jan Bang som en mer jazz og kunstmusikk orientert musiker. Er du lei av popformatet?*

Bang: - Ja, til en viss grad. Jeg har alltid jobbet med det jeg synes har vært spennende. På 90-tallet var det tekno, house og clubmusikk - gjerne i et popformat. Men det blir selvfølgelig gjort spennende pop. Spesielt innen R&B. Skal du høre skikkelig god pop, bør du høre Herbie Hancocks *Rock it* eller Thomas Dolbys skiver.

Atrium: - *Hvorfor har det blitt mindre interessant å gjøre popmusikk?*

Bang: - En stod mye friere før. Så fikk man en profesjonalisering av musikkbransjen i Norge. Nå forventes det at også norske artistene gjør suksess. Jeg kaller det Lene Marlin- effekten. Når bransjen så at norske artister kunne gjøre det stort, ble det

stilt høyere krav til suksess for de norske utgivelsene. Resultatet er færre norske utgivelser.

Jan Bang pauser litt, før han fosser videre.

Bang: - Bertine Zetlitz skiva (*Morbid Latenight Show*, red. anm.) ville ikke ha blitt gitt ut i dag. Den har ikke kommersiell nok sound.

Atrium: - *Men den var jo faktisk en relativt stor suksess i norsk målestokk. Skyter bransjen seg selv i foten?*

Bang: - Selskapene tenker penger. Kravet om suksess går foran det kunstneriske. Det har vist seg gang på gang at bransjen ikke klarer å forutsi suksess. På mange måter minner dagens situasjon om perioden 1985 til 1990 - det blir altfor mye business.

Atrium: - *Den gang fikk vi grungen som svar. Hva slags reaksjon tror du vi kan få i dag?*

Ideen med panavision er å lage musikk for alle kroppsdeler

Bang: - Jeg tror vi kan få en slags elektronisk pønkbevegelse. Vi ser det allerede i dag, folk søker en skitten sound. Jeg tror folk vil bli lei av den svenske produksjonen benyttet av blant andre Britney Spears.

Et moderne hjem trenger et kjøleskap og . .

Atrium: - *Gitaristen i September When, Morten Mølster, uttalte en gang at det trengs to ting for å kunne kalle et hjem for moderne - et kjøleskap og Miles Davies skiva Bitches Brew. Hvilken plate ville du satt opp?*

Bang: - Jeg tror jeg ville valgt Ravels pianokonserter nummer fire. Den står som et eksempel på den franske bevegelsen på slutten av 1800-tallet. Dette var komponister som var lei av å sitte på kafe å høre på pianistens endeløse crezendoer. De begynte å komponere klangbasert musikk.

Atrium: - *Er det denne klangmusikken som ligger til grunn for prosjektet med Anne Marie Almedal?*

Bang: - Ja, men vi har også hentet mye inspirasjon fra ambientprodusenten Brian Eno og musikk fra ECM-labelen. ECM klarer å skape musikk med et tidløst preg, men den har en tendens til å bli uinteressant. Vi prøver å få til et hardere lyd-bilde.

Atrium: - *Ambientmusikk kan ofte fortone seg som*

noe stillestående. Hvordan gikk dere fram for å skape spenning i musikken?

Bang: - Vi tok utgangspunkt i Niels Christian Moe-Repstad tekster - Moe-Repstad er utgitt på prestisjetunge Kolon under Gyldendal. For å unngå at musikken blir for statisk, valgte vi å improvisere over materiale. Alt som du hører på plata er gjort live i studio. Det at vi ikke brukte trommer og loops gav nye muligheter og tvang oss til å tenke nytt. Klangen blir fokus for musikken, i motsetning til det rytmiske.

Visjonær label

Ideen med Panavizion er å lage musikk for alle kroppsdeler - inkludert hode, hjerte og føtter. Dette gjenspeiles i liveopptredenen. Her er både Dj, livesampler, trommis, gitarist, saxofonist og

vokalist. At Panavizion serien ønsker å ta nyjazzen videre understrekes med at det er programmerene og produsentene som inviterer jazzfolkene med.

Bang: - Tradisjonelt har det vært jazzmusikerne som har invitert oss med på prosjekter på deres premisser. Et eksempel er Nils Petter Molværs prosjekter. Nå er det vi som inviterer og vi som setter premissene.

Atrium: - *Serien var egentlig tenkt distribuert gjennom BMG. Hvorfor valgte dere å ta den ut fra BMG?*

Bang: - Det var en overveing der penger stod mot kunst. BMG's distribusjonsnett egner seg lite for så den smale musikken Panavizion serien legger opp til. Prosjektet ligger tett opp mot kunst og har Kristiansand kunstmuseum som hovedarena. BMG tenker penger og har ingen tradisjon for kunstmusikk.

Sløye groover og gnistrende Almedal

En time senere befinner åpner konserten på USF med diktopplesning av Niels Christian Moe-Repstad. Diktene ble framført på norsk i motsetning til Anne Marie Almedals engelske tolkninger. allerede på dette tidspunktet står Erik Honoré og Jan Bang på knottene. Det burde de kanskje ventet med til Almedal entret scenen. Det kunne

virke som Moe-Repstads opptreden skulle stå i kontrast til Almedals tolkninger. Det var derfor litt uhensiktsmessig å kjøre effekter på diktopplesningen.

Når Moe-Repstad har avrundet sin sekvens, kommer Anne Marie Almedal på scenen. Ikledd noe som minner om flamenco kjole, og med en fantastisk stemmeprakt, er det ikke rart at hun, ved en feil, blir introdusert som "Alvedal". Og dette ble en framvisning i stemmen som instrument. Almedal, som til vanlig synger i Velvet Belly, må, sammen med Bertine Zetlitz og Anja Garbarek, sies å ha en av de aller flotteste stemmer i landet med imponerende dynamikk, variasjon og innlevelse.

I overgangen til konsertens siste avdeling spiller Nick Stilltoe ambientplater. Deretter entrer de ulike bandmedlemmene scenen. Musikkerne legger seg oppå Stilltoes vinylmusikk. Bandet består, i tillegg til Bang og Honoré, av gitarguru Eivind Aarseth, trommis Rune Arnesen og saxofonist Vidar Johansen. Almedal deltar ikke i denne settet. Litt underlig.

Det tar ikke lang tid før den rolige ambientmusikken har blitt sløye groover. Det bølger opp og ned i intensitet. Panavizionlaget har taket på publikum og slipper det ikke før klokka har passert to. Musikken er dansbar, men i motsetning til Panavizionkveldene i Kristiansand, er det ikke noe dansegulv. Synd, for flere av publikummere undertegnende snakket med før konserten kom for å danse.

Veien videre

Om et par uker drar Bang til Portugal sammen med Nils Petter Molværs gruppe for å spille live under visningen av stumfilmen Nanouk goes North på en filmfestival. Andre artister som bidrar under denne festivalen er Dj Spooky, Bill Frisell og Cinematik Orchestra.

Hold ellers øynene oppe for Bendik Hoffseths nye plate - klassisk musikk skrevet for strykersektett elektronisk manipulert av Bang og Honoré - og Jon Balkes Magnetic North prosjekt med Bang som livesampler.

fløyelsesfabler og mystisisme

Etter mørkets frembrudd og kveldens inntog onsdag 28. februar var det duket for melodios mystikk på Hulen. Vi lot oss forføre.

tekst: Sondre Kruuse-Meyer Jørgensen
foto: Henrik Omtvedt Jenssen

Theatre of Tragedy og Lacuna Coil, to av Europas mest kjente gothband, avsluttet sin fem uker lange turné på Hulen. Lacuna Coil fra Italia hadde gleden av å begynne konserten sin for et fullsatt Hulen. De begynte med låten "Wave of Anguish" fra deres siste album kalt *Unleashed memories*, og de fikk raskt med seg publikum. Bandet var i utrolig godt humør, og dette smittet over på menneskene i lokalet. Bandets kvinnelige vokalist, Christina Scabbia, har en utrolig fager stemme, og viste ettertrykkelig at hun kunne synge live. spennende var det også å se hvordan

hun og mannlig vokalist, Andrea Ferro, førte musikalsk dialog på scenen. Dette skapte et sterkt uttrykk som farget konserten. Med sanger som "Honeymoon Fear" ble dette et gripende virkemiddel.

Bandet avsluttet konserten med sangen "Secrets" fra forrige album, og fikk musikalske gjester på scenen. Det er vanskelig å si om det mest imponerende var at det var plass til tolv mennesker på Hulens scene på en gang, eller det faktum at alle hadde noe fornuftig å gjøre der...

Teateret begynner

Norske Theatre of Tragedy begynte konserten med låten "Aède" fra platen *Aëgis*. Et allerede oppstemt publikum lot seg raskt rive med av de gotiske tonene til Theatre. Vokalistene Liv Kristine Espenæs og Raymond I. Rohonyi benyttet seg også av dialogisk fremføring som en vesentlig del av sceneshowet. De fortsatte konserten med låten "Machine" fra forårets album *Musique*. Dette er en sang med en temmelig direkte melodilinje, og lett "sing-a-long"-tekst, som publikum

kan følge med på uten problemer. Sangen gjorde seg utrolig mye bedre live enn på plate. Stort var det også da de spilte "And when he falleth" med Vincent Prices sirlige monolog krypende over høytaleranlegget.

Stemningen nådde sitt klimaks da Liv Kristine introduserte sangen "Cassandra" med publikums plystrende tilbakemelding som resultat. Videre spilte de låter som "Venus" og "Baccante". Kombinasjonen mellom Liv Kristines vakre fløyelsmyke stemme og Raymonds brutale gothstemme akkompagnert av den gothbaserte musikken skapte en unik stemning publikum lot seg forføre av.

Theatre var innstilt på fest, og som ekstranummer spilte de "Der Tanz der Schätten" fra *Velvet darkness they fear* og "Radio" fra den siste platen. Begge konsertene var over all forventning, og kvelden som helhet kunne slå pusten ut av en. Det var morsomt å se en slik spilleglede som det man fikk servert på Hulen denne kvelden.

gitarens solospill

Norske Theatre of Tragedy leverte i fjor høst platen *Musique* hvor de tidligere gotiske elementene i musikken var gitt et mer maskinelt preg. Vi spurte gitarist Frank Claussen hvorfor de gjorde denne forandringen?

tekst: Sondre Kruuse-Meyer Jørgensen

foto: Henrik Omtvedt Jensen

- Hovedsakelig var de fleste av oss i bandet lei av goth, og ønsket å trekke inn nye aspekter i musikken. Alle bandmedlemmene har ulike musikalske bakgrunner, og dette gir mulighet til å eksperimentere med flere sjangre.

- *Hvordan har fansen reagert?*

- *Musique* har blitt svært godt mottatt, og mye tyder på at fansen liker den. Live har vi forsøkt å fremheve de nye sangene. Vi har nok mistet noen gamle fans, men like fullt fått nye.

- *Musique er gitt ut på Tysklands store metal-label*

Nuclear Blast. Hvorfor byttet dere selskap?

- Med Massacre records, vårt forrige selskap, oppstod det mye unødvendig tull. Nuclear Blast er et større plateselskap, hvor forholdene ligger bedre til rette for oss. Det kan legges til at under innspillingen av *Musique* sto vi mellom to jobber, så den platen er faktisk selvfinansiert.

- *Dere avsluttet i kveld turneen etter fem uker på veien. Hvor har dere spilt?*

- Hovedvekten har vært Tyskland, men vi har dekket store deler av Europa. Spania, Frankrike, Italia for å nevne noen land.

- *Enn lokalt?*

- Vi skulle egentlig spille i Trondheim også, men det ble kun i Bergen.

- *Hvordan er det å turnere med Lacuna Coil?*

- Vel, turneen har gått uventet bra, og begge bandene trekker mye publikum. Tidligere har Theatre of Tragedy vært trekkplasteret, men det er i ferd med å jevnes ut. Lacuna Coil er et trivelig band å spille sammen med.

nick cave, the first born is dead

Utgivelsesår 1985

Selskap: Mute Records

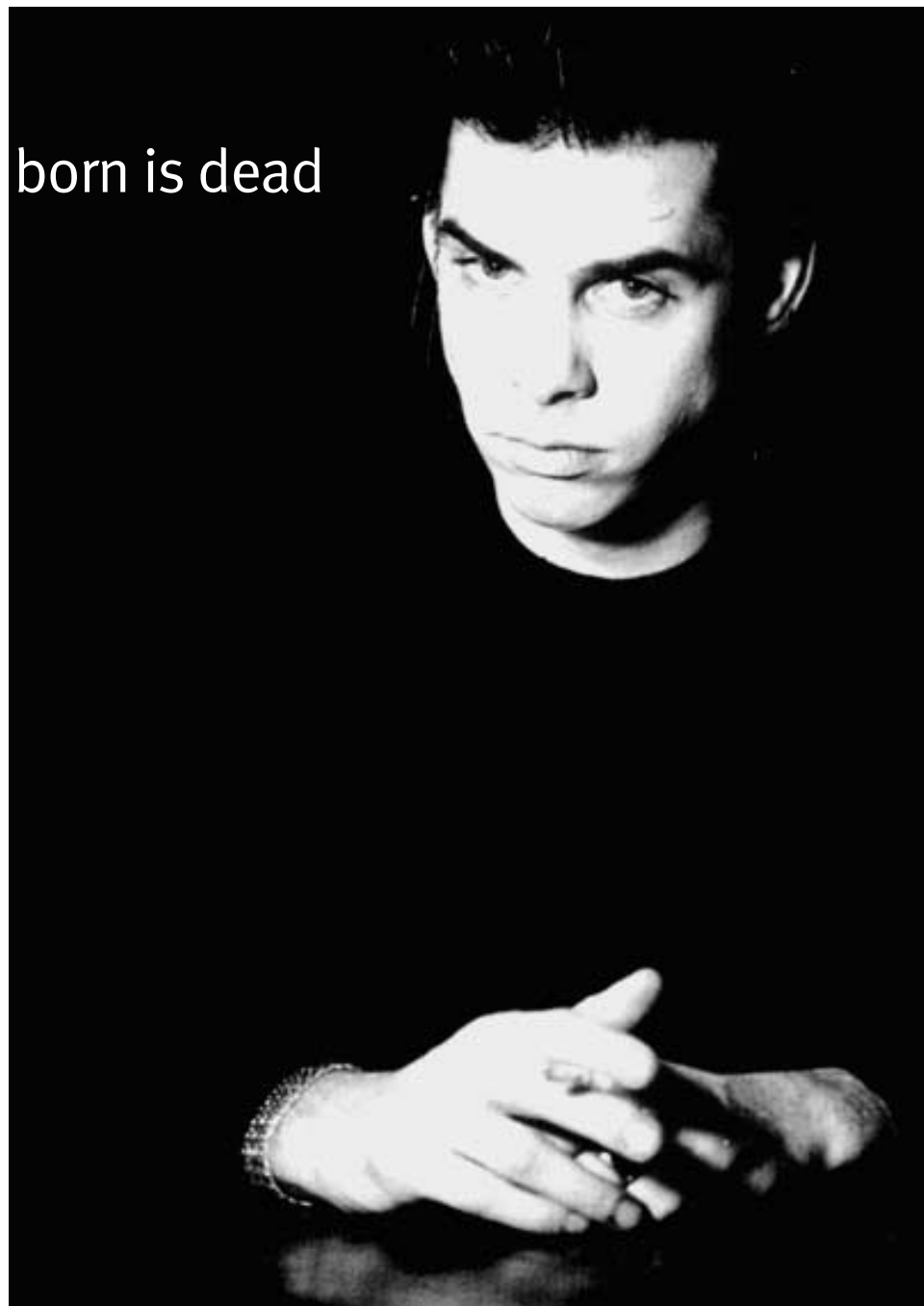
Hvorfor denne: Platen er i aller høyeste grad med på å fremme synet på at 80-tallet bestod av mer enn plastpop og glo-rete ballader.

Dette er Nick Cave and the Bad Seeds mest eksperimentelle album, og består av Nick Cave på vokal og munnsspill, riffmeister Blixa Bargeld på gitar, Barry Adamson på bass og Mick Harvey på trommer.

I likhet med de fleste Nick Cave-platene er den preget av tungsinn og melankoli. Han kommer ut av mørket, og med sin utømmelige depresjon lar han lytterne forsone seg med at vi ikke lever i den beste av alle tenkelige verdener. Nick Cave er en mester til å skrive tekster om menneskeskjebner som skiller seg ut fra allmuen. Det være seg mennesker tilsidesatt i samfunnet eller tilværelsen sett gjennom voldsmenn og mordere. Angst, intens depresjon og virkelighetsflukt er sentrale temaer. Han beskriver psykologiske aspekter som er vanskelige å forklare, men gjør det på en måte lytteren kan forstå. Et godt eksempel er sangen *Knockin' on Joe* om en dødsdømt fanges møte med Death Row:

*O Jailer, you wear a ball-n-chain you cannot see
You can lay your burden on me
But you cannot lay down those memories
Nancy's body is a coffin,
she wears my tombstone at her head*

Platens musikalitet er eksperimenterende med sin enkle oppbygning. Sangen *Tupelo* begynner forsiktig med bassens taktfaste rytme. Videre kommer trommene, og Bixa Bargelds riff som angriper lik knust glass. Nick Caves voldsomme, mørke stemme legger seg oppå det hele og bergtar lytteren. Dette er en gripende plate som

gir varige inntrykk. Det er en plate det tar tid å fordøye, men gir man platen den tiden den trenger, og spiser den på riktig måte, vil den gi rikelig med kvalitetstid tilbake til lytteren.

*Saturday gives what sunday steals
And a child is born on his brothers heels
Come sunday morn' the first born dead
In a shoebox tied with a ribbon of red*

The first Born is Dead er en røff plate med rustne kanter og uflidde gitarriff. Caves vokal er buldrende, intens og til tider svært aggressiv. Musik-

ken er veldig ulik Nick Caves senere ballader med P.J. Harvey og Kylie Minogue, og ikke minst den særdeles rolige *The Boatmans Call* fra 1997. Mute Records har vist seg å være et plateselskap som liker å gå nye veier. Nylige eksempler på det er Allison Goldfrapp og Echoboy. At de også var åpne for nyskaping i 1985 er *The first Born is Dead* et bevis på. Dersom du ønsker å få innblikk i Nick Caves mørkere sider, vil jeg på det varmeste anbefale denne platen.

tekst: Sondre Kruuse-Meyer Jørgensen

velsmurt nachspiel

Vanligvis er et nachspiel forbundet med slitne folk som forgjeves forsøker å holde liv i en fest som holder på å dø. På Tromsø NACHSPIEL forsøkte man å snu denne trenden. Et av bandene som gjorde seg bemerket, var Tremolo Wankers fra Trondheim.

tekst og foto: Anders Kulseng og Ragnar Eggesvik

Andre helgen i mars ble etterdønningene av by:Larm Tromsø arrangert her i Bergen. På fem utvalgte arenaer rundt i byen ble det i løpet av to dager arrangert en rekke konserter og tilstelninger med "de beste banda fra by:Larm & de som mangla". Et av de som "mangla" i Tromsø var Trondheimsbandet Tremolo Wankers. Dette var deres første opptreden i Bergen. Sammen med Sister Sonny, Cato Salsa Experience og Lano Places, gjorde de sitt beste for å fyre opp nachspielet.

Wankers?

Tremolo Wankers består av "Don Pepe" på bass, "Organ Morgan" på orgel, "St. No" på trommer, samt frontfigur "Burt Rocket", også kjent som Bernt Erik Andreassen, på gitar. Vi møtte bandet formiddagen før de skulle spille

- Er Tremolo Wankers et kjent band, spør vi, og lener oss tilbake i den komfortable sofaen i lobbyen på Rica.

- Mange "merkelige" tilfeldigheter har ført til mediedekning av bandet, da vi aldri selv har gått veldig aktivt inn for å promotere oss. Har blitt omtalt i Adresseavisa og Natt & Dag, samt spilt live på Petres Kaliber. Hvor kjent vi er må være opp til andre å bedømme, svarer frontfigur Bernt, og trekker på smilebåndet.

Kystfisk

- Vi ble vel egentlig "oppdaget" på en selvinitiert festival i Trondheim, Kystfiskfestivalen. Festivalen ble en stor suksess, med over to hundre besøkende hver kveld. I tillegg var vi heldige da en del bransjefolk, bookingansvarlige og kontakter innenfor rockemiljøet var i på besøk i byen og tilfeldig dukket opp på festivalen.

Opptredenen deres førte til at de etterhvert ble invitert til rockescenen So What i Oslo, hvor de var med i Zoom-konkurransen. Der ble det, i følge bandet, et surt tap for Silver fra Østlandet og Osbandet Furia.

Inkompetente NTNU-studenter?

Trondheim var før kjent som Norges rockehovedstad. Etter et par år med tørke innad i miljøet,

ser det nå ut til at det er i ferd med å komme seg.

- Problemet er at vi mistet hovedscenen, Veita Scene, og på Knaus (Studentersamfunnet i Trondheim) er det for dårlig. Der tar de for få sjanser, og insisterer på å bruke inkompetente folk til å kjøre lyd. I fjor ble det startet en ny klubb utfra et idealistisk initiativ. Blest heter den og ligger ved Nedre Elvehavn. For noen måneder siden var Ricochets og hadde konsert - og gikk amok med et brannslukningsapparat på scenen. Det endte med fullstendig skumlegging av lokalet og skader for mellom førti og femti tusen. Dermed er den scenen foreløpig nede. Musikkmiljøet trenger en ny scene, et nytt lokale.

Velsmurt

På Hulen virket det derimot som T.W. likte seg. Bandet leverte en forrykende konsert, hvor et skeptisk publikum etterhvert lot seg rive med. Det særegne i musikken er den raske surf-rock-stilen. Korte låter med fravær av stemmebruk. Faktisk var det bare én av låtene som inneholdt vokal. I

løpet av konserten, som varte i omlag førti minutter, spilte de cirka femten låter, og med et trykk og et driv vi ikke har sett på lenge (les: siden by:Larm), utgjorde de et velsmurt og melodiost samspill på scenen. Spesielt orgelet, som utgjorde en markant og framtrøkkende del av lydbildet, tilførte musikken mye.

Godt fornøyde

Etter konserten var gutta i bandet storfornøyde med sin opptreden.

- Kult med intime lokaler, poengterte Andreasen. - Det virket som om.

publikum likte det de så og hørte. Vi kommer gjerne tilbake, konkluderer han og resten av Tremolo Wankers.

at lage en film

Hva gjør du hvis du som student på høyden går og brygger på en kjempeidé til en film? Du skjenker kanskje Hollywood en tanke. Eller du besøker Medieverkstedet.

tekst: Roger Oldeide

foto: Espen A. Eik

Medieverkstedet ligger avsides til ved havnes-trøket på Verftet, med et mangfold av topp mod-erne utstyr for de som ønsker å lage sin egen film.

Vi ble godt mottatt av styremedlem Johnny Holmvåg, som ikke la skjul på at Medieverkstedet har mye å tilby sine medlemmer. Alt fra dyre kameraer til redigeringsmaskiner med små og store millimetre. For 520 kroner per semester kan du få tilgang til dette utstyret.

- Vi har et utrolig gunstig tilbud til studenter og andre filminteresserte her i Bergen. Skulle man leid et kamera av den typen vi har her ville det kostet cirka 500 kroner timen. Det gir en liten pekepinn på hva vi kan tilby, sier Holmvåg.

Medieverkstedet har til tross for sin lave profilering og bortgjemte beliggenhet nå 40 medlemmer. Utstyret deres er av såpass høy verdi at det selvsagt krever kompetente hender til å benytte det. For å unngå at slepphendte pøsefingrer skal ødelegge noe blir det derfor holdt kurs berørende alle aspekter ved filmproduksjon.

- Vi kunne selvsagt profilert oss i større grad enn vi gjør, men de som virkelig brenner for å lage film vil finne veien hit, mener han.

- Her blir det holdt kurs tirsdager og torsdager i alt fra regisering og manusskriving til klipping-

og redigeringsarbeid. Alt etter etterspørselen.

Resultatene av de ferdige prosjektene blir vist mandager klokka 20 i Prøverommet på Teatergarasjen, sammen med mye annen kunst. Teatergarasjen som ligger ved Nøstet er i bunn og grunn

en ren kunstutstilling der små og store kunstnere får mulighet til å vise frem sine verk. Foruten disse visningene blir det første torsdag i hver måned vist filmer produsert av "somebody" på Cinemateket, under tittelen

Filmskapere på vei.

Må ha "baller"

Så langt har vi fått bekreftet at det nødvendige utstyret for å skape en film er tilrettelagt. Medlemmer får utlevert nøkler og kan benytte alt utstyr samt kjøkken 24/7 hele året, men man må stå på selv for å lage en god film.

- Det går mye i kortfilmer, musikkvideoer og dokumentarer, men alt er selvsagt mulig. Dette er ingen skole. Vi er en ikke-kommersiell offentlig stiftelse med flat struktur, som tilbyr våre medlemmer produksjonsutstyr. Men de må selv ha "baller" nok til å gjennomføre prosjektene sine, forteller Holmvåg.

Når det er sagt, må det nevnes at dette ikke er noen gutteklubb. Under et klippekurs satt det flere jenter, og vi fikk noen ord med Aslaug Nygård (23) som går på Medievitenskap grunnfag.

- Hvorfor ble du medlem i medieverkstedet?

- Jeg er generelt interessert i film, og stedet har mye godt utstyr. Jeg studerer media, og får med disse kursene en større og bredere forståelse. Dessuten er det jo morsomt og

billig.

- Hva er ditt nåværende prosjekt?

- Jeg og noen andre lager en dokumentar om Skateboardhallen. Vi har også planer om å lage en fiksjonsfilm.

- Hva er målet ditt med å ta disse kursene?

- Jeg ønsker å jobbe med film. Det er gøy og spennende og noe mer enn en hobby, da jeg ønske å bli kjent.

- Blir produktet deres å se på Prøverommet i Teatergarasjen, eller på cinemateket?

- Vi både tror og håper at resultatet blir så bra at vi kan vise det offentlig.

Sett i gang

Som man skjønner er det ikke bare gutta ved Filmskolen på Lillehammer som har mulighet til å skape noe på filmlerretet. Nødvendig utstyr

ribozymatiske rytmer

Bak fasaden til bergensrocken
vrirler mange ukjente rockeband.
Et av disse bandene er Ribozyme.

tekst og foto: Stian Ådlandsvik

Den 20. april skal de ha slippfest på Hulen for sin nyeste og foreløpig eneste kreasjon.

Jeg har klart å snappe opp en foreløpig utgave av albumet deres som bærer navnet *Zilch*, og likte det så godt at jeg fant ut guttene fortjente et besøk. Når jeg treffer Ribozyme er kveldens obligatoriske inntak av pils allerede i gang, og som bakgrunnsmusikk gnåler åttitallslegendene KISS noen slagere fra sin glansperiode.

-Det er jo den perfekte oppvarming for KISS-festen på Garage i kveld, forsikrer trommeslager Frank Hertzberg når gitarsoloen når et klimaks. Tydeligvis er dette barndommens helter, men kanskje ikke akkurat den største inspirasjonskilden for Ribozyme.

-Det er folk som har sagt til oss at musikken vår likner på band som *A Perfect Circle* og *Soundgarden*. De er jo begge for så viåt band vi alle liker og hører på, men vi har ikke noe behov for å kopiere det som allerede er laget. Vi ønsker å lage noe som er mest mulig vår

“JEG SKRIVER TEKSTER OM...VEL, DET ER JO BÅDE KJEDELIGE OG FINE FØLELSER”

egen greie, og det føler vi at vi har klart med *Zilch*, sier gitarist Jan-Ove Knutsen der han sitter og vipper på sofakanten. Om musikken kan Frank røpe at de spiller en tung, tett melodisk rock

-Vi har med en jazz\club-musiker som sampler og spiller diverse andre instrumenter, noe som helt klart gjør musikken mye mindre tradisjonell og samtidig mye mer spennende. Bassist Bård Bøge sniker seg med i samtalen som har startet rundt bordet i den hjemmekoselige stuen.

-Å ha med slike musikere i rockbasert musikk har jo vært gjort før, så noen revolusjon er det vel neppe snakk om, men det gir oss litt ekstra. Likevel mener vi selv at musikken vår er ganske publikumsvennlig, og det få vr jo også inntrykk av på konsertene våre.

Platen *Zilch*, som for ordens skyld er et engelsk slanguttrykk for ”ingenting”, er gjennomført og bra. Låtene er spennende bygget opp

og svært stemningsfulle. Det spenner fra rolige og vakre små perler, til de mer harde og fengende rockelåtene. En annen ting man biter seg i merke er at lyden og produksjonen er forseggjort.

-Selv innspillingen har vi gjort i vårt eget studio på Askøy, og alle i bandet har jobbet mye med den, selv om Eirik Minde og Rune Langhelle kanskje har hatt mest med den grunnleggende produksjonen å gjøre, forklarer Bård. Men vi har alle vært med fra innspillingens begynnelse til finjusteringene mot slutten, legger han til.

Om musikken for øvrig vil gitarist og vokalist Kjartan Ericsson røpe lite. Det er nemlig han som utformer grunnideene til låtene og tekstene.

-Jeg vil ikke si for mye om hva jeg vil formidle med musikken. Jeg skriver tekster om...vel, det er jo både kjedelige og fine følelser, og også små litt triste historier.

Han lener seg tilbake i stolen og gir uttrykk for at dette er en ting de vil holde for seg selv, i det han tar på seg dinosaursolbrillene sine, som han for øvrig har funnet frem spesielt for KISS-festen.

Når det gjelder fremtiden har guttene i Ribozyme alt klart, og de firer ikke på planene sine i det hele tatt.

-Vi SKAL bli rockestjerner, kommer det kjapt fra stolen der Kjartan sitter når temaet blir tatt opp.

-Nei da, men det ville jo vært dumt av oss å ikke i det minste gjøre et forsøk på å nå frem når vi allerede har ofret så mye. Vi har jo faktisk spilt sammen siden

seksognitti, så jeg tror jeg snakker for alle her inne når jeg sier at det er Ribozyme og ingenting annet vi vil satse på. Kjartan ser forventningsfullt på meg, som om jeg skal fortelle han at alt vil ordne seg, før Bård bryter inn og forklarer at Ribozyme aldri vil begynne å lage popmusikk for å få solgt pla

pensumfritt

Det har kommet Atrium for øret at det finnes en verden også utenfor pensumets høye murer. Redaksjonen stiller seg generelt skeptisk til denne påstanden, men har i ytringsfrihetens navn latt fire studenter anbefale ei bok som ikke står på noe pensum. Hensikten er at du, kjære leser, skal få noen tips om hvor du kan begynne hvis du noensinne skulle få lyst til å se over murene. Atrium vil gjerne presisere at redaksjonen fraskriver seg ethvert ansvar for eventuelle konsekvenser ved ekspedisjoner utenfor murene.

tekst: Espen A. Eik

foto: Henrik Omtvedt Jensen

Truls Evjensvold, kjemi:

Jeg vil gjerne anbefale *Beretninger om beskyttelse* av Erik Fosnes Hansen. Det er tydelig at den kunnskapsrike forfatteren har lagt ned masse arbeid, boka favner vidt og er proppfull av interessante fakta og historiske opplysninger. Jeg tror denne boka passer for alle.

www.bokkilden.no, 349 kroner

Hedda Skeidsvoll, historie grunnfag:

Det er vanskelig å velge bare én bok, men *Beloved* av Toni Morrison synes jeg er både spennende og sterk. Den handler om en kvinnelig slaves flukt fra slaveriet. I tillegg til å ha veldig bra språkføring er boka også interessant i et sosialhistorisk perspektiv.

www.bokkilden.no, 99 kroner.

Audun Rømcke, tysk grunnfag:

Jeg vil anbefale *Hitchhikers guide to the galaxy* av Douglas Adams. Man kan si hele boka er en slags språklig-filosfisk lek, ved at den på en morsom og underholdene måte sneier innom mange store spørsmål, uten at den dermed nødvendigvis gir noen klare svar eller tar noen standpunkt. Den representerer vel det man kan kalle forbruks-litteratur, og det kan jo være greit det, en gang i blant.

www.bokkilden.no, 98 kroner

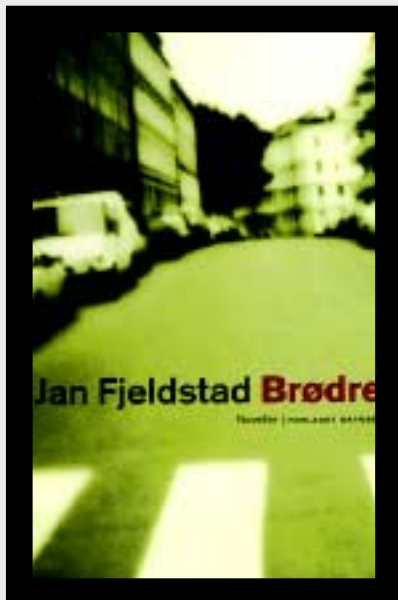
Marcel Schmutzler, nordisk grunnfag:

Homo Faber av Max Frisch mener jeg er en av de aller beste tyske etterkrigs-romanene. Den beskriver hvordan mennesker med for stor tiltro til fremskrittet og teknologien får seg en nesestyver. Boka er veldig bra skrevet, og jeg oppfordrer alle som studerer tysk til å lese den på originalspråket.

www.bokkilden.no, 148 kroner

mannen i hverdagens tragedie

Tittel : *Brødre*, Novellesamling
Forfatter: Jan Fjeldstad
Forlag: Oktober
Utgivelsesår: 2000

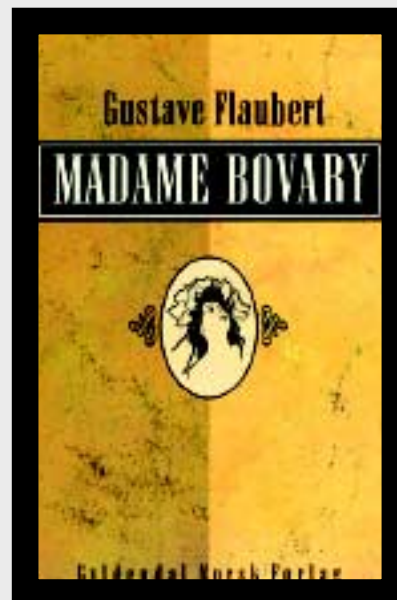
I novellesamlingen *Brødre* skildrer Jan Fjeldstad menn i forskjellige besværlige situasjoner, enten der er bakfulle på bussen, på militærøvelse eller hjemme og skulker jobben. Noe som er felles alle mennene i novellene er den "slitne" situasjonen de alle befinner seg i. De er blakke, forsinket, til overs, for trege, fulle eller bare lite overlevelsesdyktige i sin egen hverdag. Tittelnovellen *Brødre* omhandler to brødre som bor for seg selv i et gudsforglatt hus på landet. Deres daglige konversasjon består stort sett i hva den enkelte trenger på butikken, samtidig som ingen av brødrene unner den andre et bedre liv. Som i alle de andre novellene møter vi også her det triste og tragisk håpløse.

Brødre er Fjeldstads debut som forfatter. Han bruker et hverdagsspråk som ikke med det første fremtrer som skjønnlitterært, men som fremhever det litterære feltet romanen kan knyttes til, kalt "skitten realisme". Vi møter gjennomgående sigarettene, drikkingen og banningen, menneskenes følelse av desperasjon og tomhet, totalt ute av stand til å mestre det de mener omgivelsene venter av dem.

Følelsen jeg sitter igjen med etter å ha lest novellesamlingen, er håpløshet. Alt virker så tragisk for disse mennene, og det blir litt for mye når det er dette som er det gjennomgående momentet i alle novellene. Novellene blir "litt for mye" når alle er samlet på denne måten, og jeg tror deres særpreg ville kommet bedre frem presentert hver for seg, for eksempel i en novelleantologi med flere forfattere.

tekst: Siri Stuveseth

madame bovary

Tittel: *Madame Bovary*
Forfatter: Gustave Flaubert
Nasjonalitet: Fransk
Først utgitt: 185

Madame Bovary markerer prosamodernismens inntog i litteraturen, og oppstod blant annet som et opprør mot datidens dominerende litteraturepoke: romantikken. Flaubert ble stilt for retten da romanen kom ut i 1857, men unnslopp med en irretsettelse. Det var tydelig at datidens samfunn ikke var klar for denne romanformen. Det er en utbredt oppfatning at romanen kan plasseres innen en realistisk tradisjon, noe forfatteren i sin tid ville hatt innsigelser mot. Han mente realisme som begrep ble for naivt; virkeligheten kan ikke gjengis kunstnerisk, kunsten gir kun perspektiver på virkeligheten. Uansett virker romanen virkelighetsnær, og gir oss et godt bilde på noe som kunne ha vært en sann historie.

Handlingen i *Madam Bovary* foregår på den franske landsbygda i 1840-årene. Vi møter Charles Bovary, en lege som etter å ha blitt enkemann gifter seg med ungjenta Emma. Emma er en kvinne fylt av drømmer og håp for fremtiden. Men hun opplever snart at hverdagen, og spesielt mannen, er en helt annen enn hun forventet. Dette gjør henne meget deprimert, noe som ikke bedres da Emma blir gravid og paret flytter til en ny landsby. Da datteren Berthe blir født settes hun ut til en amme, og får aldri oppleve sin mors fulle oppmerksomhet. Emma møter Leon som hun straks utvikler erotiske følelser for. Senere møter hun Rodolphe som gjør henne til sin elskerinne. Hverdagen bedrer seg, men da Emma opplever å bli sveket, blir alt verre igjen. Charles tar sin kone med til byen Rouen, hvor hun igjen møter Leon og blir hans elskerinne. Hverdagen blir på nytt et nett av løgner, bedrageri og et enormt pengeforbruk som leder veien til Emmas undergang...

tekst: Siri Stuveseth

Bergens Tidende ekstra billig for deg som studerer!

Student tilbud!

DET SKJER!

Bergens Tidendes torsdagsmagasin tid og sted er den komplette fritids-guiden for deg som er student. Her finner du alt hva Bergen har å by på. Tid og sted dekker hele spekteret fra sal og scene, bar og bane. Ukens komplette «det skjer» guide – gir deg full oversikt. Hver fredag får du i tillegg **TV-magasinet** med hele ukens TV- og radioprogram.

NYHETER

Og for ikke å glemme; nyheter fra inn og utland, sport og kultur og mye mer 7 dager i uken. Bergens Tidende gir deg stoffet på en innsiktsfull og seriøs måte. Skal du ha den fulle oversikt kommer du ikke utenom oss.

INTERNETT

Som abonnent kan du naturligvis lese avisen på nett hver dag. I tillegg kan du søke gratis i avisens elektroniske arkiv. En komplett base fra 1991 og fram til i dag.

EKSTRA BILLIG

Vårt beste abonnemestilbud – kun til deg som er student!

DU SPARER OVER 2000 KRONER SAMMENLIGNET MED DET DU MÅTTE BETALT VED Å KJØPE AVISEN I BUTIKKEN!

Abbonentkort!
Med dette kortet kan du oppleve mer av det du leser om i avisen. Du får rabatter og prisavslag på flere av Bergens kultur- og underholdningsaktiviteter. Bl.a. 10 kroners avslag pr. billett på Bergen Kino (opptil 4 pers.).

Send inn kupongen i dag eller ring oss på gratis grønt nummer 800 84 870. Du kan også bestille abonnement på www.bt.no

JA TAKK!

Jeg vil gjerne abonnere på Bergens Tidende.
Jeg er student og er ikke abonnent fra før.

Leveringen starter straks BT har registrert bestillingen. Kryss av:

☐	Bergens Tidende i 12 måneder for kr 1460,- (Vanlig pris 1920,-)	0175
☐	Bergens Tidende i 6 måneder for kr 820,- (Vanlig pris 1030,-)	0174
☐	Bergens Tidende i 3 måneder for kr 420,- (Vanlig pris 515,-)	0173

Etternavn/fornavn: _____

Adresse: _____

Husnr.:	Oppg.:	Etasje:	Telefon:

Postnr./sted: _____

Abonnementet gjelder vanlig forsendelse i Hordaland og Sogn og Fjordane. Portotillegg for landet for øvrig. Tilbudet må benyttes innen 31.mai 2001.

Stuedsted: _____

Kan sendes ufrankert i Norge. Bergens Tidende betaler portoen.

SVARSENDING

Avtale nr 501000/81 PB

Bergens Tidende
Kundeservice – 5002 Bergen